

Integraal toekomstperspectief accommodaties bewegingsonderwijs en binnensport

Datum
26 oktober 2021

Auteur(s)
Remco Bresser
Michel de Boer
Rowan van Houwelingen

Inhoudsopgave

Voorwoord	4
1. Inleiding	5
1.1 Accommodaties voor bewegingsonderwijs en binnensport	5
1.2 Scope integraal toekomstperspectief	5
1.3 Totstandkoming integraal toekomstperspectief	6
1.4 Betrokken stakeholders	6
1.5 Leeswijzer	6
2. Relevant beleid en juridisch kader	7
2.1 Sport- en Bewegvisie 2021+	7
2.2 Bewegingsonderwijs	7
2.3 Binnensport	8
2.4 Duurzaamheid	9
3. Visie en ambitie	10
3.1 Ontwikkelingen	10
3.2 Doelstellingen binnensport en bewegingsonderwijs	10
3.3 Synergie binnensport en onderwijs	13
3.4 Kwaliteitskader	13
4. Capaciteit accommodaties	16
4.1 Demografische ontwikkelingen	16
4.2 Capaciteit bewegingsonderwijs	16
4.3 Capaciteit binnensport	17
4.4 Aan bewegingsonderwijs onttrokken capaciteit	18
4.5 Resumé capaciteitsonderzoeken	18
5. Kwaliteit huidige portefeuille	19
5.1 Criteria kwaliteit accommodaties	19
5.2 Beoordeling kwaliteit accommodaties	19
5.2.1 Belevingswaarde	19
5.2.2 Functionele waarde	20
5.2.3 Technische waarde	20

5.3	Conclusies kwaliteit huidige portefeuille	22
6.	Koppelkansen	23
6.1	Ontwikkelingen IHP	23
6.2	Wijkvernieuwing	23
6.3	De Held	24
6.4	Suikerzijde	24
6.5	Kardinges	24
7.	Scenario's portefeuilleontwikkeling	26
7.1	Scenario's	26
7.2	Kwaliteitsimpuls	27
7.2.1	Kwaliteitsimpuls: 'verbetering akoestiek'	27
7.2.2	Kwaliteitsimpuls: 'innovatieve inrichting'	27
7.2.3	Kwaliteitsimpuls: 'uitnodigend entreegebied'	27
7.3	Scenario 1: 'In het spoor van het IHP'	28
7.3.1	Investeringen en lasten scenario 1	29
7.3.2	Kwaliteitsverbetering scenario 1	29
7.4	Scenario 2: IHP en areaaluitbreiding	30
7.4.1	Investeringen en lasten scenario 2	30
7.4.2	Kwaliteitsverbetering scenario 2	30
7.5	Scenario 3: 'IHP, areaaluitbreiding en consolidatie leeftijd portefeuille'	31
7.5.1	Investeringen en lasten scenario 3	31
7.5.2	Kwaliteitsverbetering scenario 3	32
7.6	Scenario 4: 'IHP, areaaluitbreiding en verjonging portefeuille'	32
7.6.1	Investeringen en lasten scenario 4	33
7.6.2	Kwaliteitsverbetering scenario 4	33
7.7	De scenario's in relatie tot de verduurzamingsopgave	34
7.8	Resumé en vergelijk scenario's	34
8.	Conclusies	37

Voorwoord

Van spelen in de speeltuin voor de deur tot een uitdagende gymles met je klasgenoten. Van een dansles in de gymzaal om de hoek tot een potje volleyballen in de sporthal. Sport, bewegen en spelen hebben een sterke aantrekkingskracht. Ze geven een gevoel van vrijheid. Het plezier, de gezelligheid, de uitdaging, de uitlaatklep en de ontspanning die sport en bewegen biedt, zijn van grote waarde voor onze maatschappij.

En daarbij is sporten en bewegen gewoon gezond. Dat weet iedereen! De gemeente Groningen vindt het daarom belangrijk om sporten, bewegen en spelen te stimuleren. De gemeente wil dat kinderen al vanaf jonge leeftijd gemotiveerd worden om te sporten en te bewegen. Het bewegingsonderwijs op scholen speelt daar een grote rol in. Uitdagende en afwisselende gymlessen, die aansluiten bij de huidige belevingswereld van de kinderen, in goede accommodaties zijn nodig om kinderen te enthousiasmeren voor sporten en bewegen. "Leuke" gymlessen stimuleren kinderen om ook buiten de school te bewegen en te sporten, al dan niet bij een sportclub in de buurt.

Goede gymzalen, sportzalen en sporthallen zijn nodig voor zowel het bewegingsonderwijs als de binnensport om te zorgen dat mensen gaan of blijven bewegen. Om inzicht te krijgen in de maatregelen die nodig zijn voor goede binnensportaccommodaties in de toekomst, is er een plan gemaakt. Dit plan speelt in op de behoefte en capaciteit van het bewegingsonderwijs en de binnensport. Samen met betrokken partijen is een kwaliteitskader opgesteld waar nieuwe goede binnensportaccommodaties aan moeten voldoen.

Met dit plan en de uitvoering ervan zorgen we ervoor dat dat iedere Groninger in de toekomst kan sporten en bewegen in een goede accommodatie die voldoet aan de wensen en eisen van de toekomst.

Wethouder Onderwijshuisvesting
Carine Bloemhoff

Wethouder Sport
Inge Jongman

1. Inleiding

'WIJ VINDEN DAT IEDERE GRONINGER GELIJKE KANSEN VERDIENT OM DE KRACHT VAN SPORT EN BEWEGEN TE ERVAREN. OM TE ERVAREN WAT IEDERE SPORTER AL WEET: HET IS LEUK, MAAKT GEZONDER, MAAKT GELUKKIGER EN DRAAGT BIJ AAN EEN STERKE SAMENLEVING'.

Zo begint de Groninger Sport- en Bewegvisie 2021+. In deze visie wordt het belang van sporten benoemd: Sporten is gezond. Het activeert mensen en zorgt voor meer sociale cohesie. Gesteld wordt dat een leven lang sporten en bewegen begint met sportief kapitaal: de competenties en ervaringen die een individu stimuleren en motiveren om op lange termijn deel te nemen aan sport en bewegen. Sportief kapitaal wordt van jongs af aan ontwikkeld, bij de kinderopvang, op school, in de buurt en bij de sportclub. Positieve ervaringen zijn een leven lang nodig om het kapitaal op peil te houden.

Het bewegingsonderwijs is een belangrijke pijler in het opbouwen van sportief kapitaal. Uitdagende gymlessen nodigen uit om ook buiten de school te bewegen en te sporten, al dan niet bij een sportclub in de buurt. Voldoende en kwalitatief goede gymzalen, sportzalen en sporthallen faciliteren zowel het bewegingsonderwijs als de binnensport.

1.1 Accommodaties voor bewegingsonderwijs en binnensport

De gemeente moet voor nu en in de toekomst voorzien in voldoende capaciteit voor het bewegingsonderwijs voor het primair en voortgezet onderwijs. Ook zijn aanpassingen aan de portefeuille van binnensportaccommodaties gewenst om de binnensport naar de toekomst toe beter te kunnen faciliteren. De bestaande voorraad gymzalen en sporthallen is al behoorlijk op leeftijd. Het integraal toekomstperspectief accommodaties bewegingsonderwijs en binnensport geeft inzicht in de maatregelen die de komende jaren moeten worden getroffen om te komen tot een toekomstbestendige portefeuille van binnensportaccommodaties, die het bewegingsonderwijs en de binnensport zo goed als mogelijk faciliteert. Het perspectief geeft een aantal uitvoeringsscenario's weer. Per scenario worden de kwaliteitsverbetering van de portefeuille en de benodigde investeringen en lasten inzichtelijk gemaakt. Op basis van de geschetste scenario's kan het na de gemeenteraadsverkiezingen van het voorjaar 2022 te vormen college het perspectief uitwerken tot concrete maatregelen en deze voorleggen aan de gemeenteraad.

Het integraal toekomstperspectief sluit aan op het in april 2020 door de raad vastgestelde Integraal Huisvestingsplan onderwijs 2020-2039 'Investeren in onderwijs' (IHP). Het plan kent net zoals het IHP een doorkijk tot en met 2039. Waar accommodaties voor bewegingsonderwijs in fysieke zin verbonden zijn met schoolgebouwen, volgen de benodigde maatregelen in principe de in het IHP benoemde maatregelen: waar voor de onderwijshuisvesting vervangende nieuwbouw, renovatie of een upgrade is voorzien, wordt deze ook toegepast voor de gymzalen. Wanneer er voor de looptijd van het IHP geen maatregel voor de onderwijshuisvesting is voorzien, wordt er ook niet voorzien in een maatregel voor de bij de school gesitueerde gymzaal of gymzalen.

In deze rapportage wordt gesproken over verschillende soorten accommodaties: gymzalen, sportzalen en sporthallen. Een gymzaal is een accommodatie die ruimte biedt voor het bewegingsonderwijs aan één groep leerlingen. In een sportzaal zijn twee gymzaaldelen samen te voegen tot een grotere ruimte. Een sporthal is doorgaans op te delen in drie gymzaaldelen. Wanneer in algemene zin over deze accommodaties wordt gesproken, wordt de term 'binnensportaccommodatie' gebruikt.

1.2 Scope integraal toekomstperspectief

Dit integraal toekomstperspectief is gericht op de in de gemeente aanwezige gymzalen, sportzalen en sporthallen die eigendom zijn van de gemeente of schoolbesturen in het PO en VO. Dit betreft in totaal 80 bestaande accommodaties en vier in (her)ontwikkeling zijnde accommodaties.

Andere specifieke binnensportaccommodaties zoals dojo's, zwembaden en ijsbanen vallen buiten de scope van dit toekomstperspectief. De binnensportaccommodaties die eigendom zijn bij derden, zoals het MBO, HBO, RUG en UMCG vallen ook buiten de scope van het toekomstperspectief. Daarnaast vallen gymzalen die aan de gemeentelijke capaciteit voor bewegingsonderwijs zijn onttrokken en aan één partij verhuurd zijn (zie paragraaf 4.4), buiten de scope.

1.3 Totstandkoming integraal toekomstperspectief

De basis voor het integraal toekomstperspectief ligt in de visie op bewegingsonderwijs, sport en bewegen. Deze visie is voor een groot deel verwoord in de Groningen Sport- en Beweegvisie 2021+. In aanvulling hierop is met een vertegenwoordiging van vakdocenten en buurtsportcoaches de visie op het bewegingsonderwijs van de toekomst vormgegeven. De brede visie is vertaald naar de kaders en randvoorwaarden voor de binnensportaccommodaties.

Vervolgens is de bestaande portefeuille van binnensportaccommodaties in beeld gebracht. De eerder uitgevoerde capaciteitsonderzoeken voor sport en voor het bewegingsonderwijs geven al een goed beeld van de capaciteit en behoefte aan binnensportaccommodaties. In aanvulling op deze kwantitatieve analyse is ook een kwalitatieve analyse van de binnensportaccommodaties uitgevoerd.

In een aantal scenario's is het integraal toekomstperspectief verkend om de portefeuille beter te laten aansluiten op de visie op bewegingsonderwijs en binnensport. Deze vrij abstracte scenario's variëren zowel in omvang als snelheid van aanpassingen van de portefeuille. Ook zijn inhoudelijke koppelkansen met actuele en toekomstige onderwijshuisvestingsprojecten, gebiedsontwikkelingen en wijkvernieuwingprojecten verkend. De financiële impact van de scenario's is berekend op basis van indicatieve kengetallen.

1.4 Betrokken stakeholders

Dit integraal toekomstperspectief is tot stand gekomen in samenwerking met de verschillende stakeholders voor het bewegingsonderwijs en binnensport. Het onderwijs is inhoudelijk betrokken door in een werkbijeenkomst input te leveren voor de visie op het bewegingsonderwijs van de toekomst. Daarnaast hebben de schoolbesturen als eigenaren van een deel van de binnensportaccommodaties informatie over de betreffende accommodaties aangeleverd en zijn de resultaten en bevindingen bij de totstandkoming van dit rapport besproken in de werkgroep huisvesting onderwijs (WHO) en het breed besturenoverleg (BBO).

De binnensport is in dit proces vertegenwoordigd in de klankbordgroep, bestaande uit de Sportkoepel Groningen en vertegenwoordigers van bonden van de grootste binnensportgebruikers, te weten de Nederlandse Volleybal Bond (NeVoBo), het Koninklijk Nederlands Korfbal Verbond (KNKV) en de Nederlandse Basketball Bond (NBB). De Adviescommissie voor de Sport is eveneens geïnformeerd over de (tussen)resultaten van het proces en is gevraagd een advies over het perspectief uit te brengen aan het college en de raad.

1.5 Leeswijzer

Het rapport kent de volgende opbouw. In hoofdstuk 2 zijn het voor de binnensportaccommodaties relevante beleid en het juridische kader geschetst. Vervolgens is in hoofdstuk 3 de visie en ambitie op bewegingsonderwijs en binnensport en de eisen die deze stellen aan de accommodaties beschreven. In hoofdstuk 4 is de capaciteit van de binnensportaccommodaties toegelicht, waarna in hoofdstuk 5 de kwaliteit van de huidige portefeuille in beeld is gebracht. In hoofdstuk 6 zijn de resultaten van de verkenning van inhoudelijke koppelkansen met actuele en toekomstige onderwijshuisvestingsprojecten, gebiedsontwikkelingen en wijkvernieuwingprojecten beschreven. In hoofdstuk 7 zijn de scenario's voor de ontwikkeling van de portefeuille van binnensportaccommodaties geschetst en is de impact van de scenario's beschreven. Tenslotte worden in hoofdstuk 8 de conclusies van het onderzoek naar het integraal toekomstperspectief weergegeven.

2. Relevant beleid en juridisch kader

2.1 Sport- en Bewegvisie 2021+

De Sport- en Bewegvisie 2021+ beschrijft het langetermijnbeleidskader voor sport, sportief bewegen en spelen in de gemeente Groningen. De visie is een vervolg op de Sportvisie 2010-2020 'Meer ruimte voor sport en bewegen' en het recent vastgestelde Meerjarenprogramma 'Sport en bewegen 2021-2025'. Programma's zoals de Bewegende Stad, Bslim 4.0 en de Uitvoeringsagenda Topsport 2018+ zijn ondergebracht in dit nieuwe beleidskader.

Sport en bewegen speelt een belangrijke rol in de samenleving. Het draagt bij aan de gezondheid, heeft een sterke sociale functie en speelt een belangrijke rol in de opvoeding en ontwikkeling van de inwoners van de gemeente Groningen. Met de nieuwe sport- en bewegvisie wil de gemeente nog meer inzetten op gelijke kansen voor alle inwoners om plezier te beleven aan sport en bewegen en de kracht hiervan te ervaren. Het nieuwe sport- en bewegbeleid verwoord in Sport- en bewegvisie 2021+ richt zich specifiek op het ontwikkelen van sportief kapitaal van jongs af aan én bij doelgroepen die sterk achterblijven in deelname. En daarbij richt de Sport- en bewegvisie zich op sporten en bewegen in de buurt.

Het ontwikkelen van bewegingsvaardigheid, zelfvertrouwen en het opdoen van positieve ervaringen, vormen samen met een stimulerende sociale omgeving de bouwstenen van het sportief kapitaal. Vanuit het bewegingsonderwijs, buurtsportcoaches en sportclubs wordt een belangrijke basis gelegd voor een leven lang sporten en bewegen. Mensen met veel sportief kapitaal zullen beter hun weg vinden in het sportlandschap en hierin iets ontdekken dat bij hun levensfase past. Goede faciliteiten, aanbod en begeleiding op school, in de buurt en bij sportclubs is hierbij essentieel. In de wijken wordt samen met de partners verder gebouwd aan een slimme aanpak en een sterke infrastructuur die het sportief kapitaal in onze gemeente kan vergroten.

2.2 Bewegingsonderwijs

Ook in het onderwijs wordt het belang van bewegen gezien: een veelzijdige motorische ontwikkeling van kinderen is belangrijk voor de gezondheid, fitheid en sportieve prestaties en kan van positieve invloed zijn op cognitieve prestaties. Aantrekkelijke lessen in het bewegingsonderwijs dragen bij aan de vergroting van het sportief kapitaal in de gemeente. Met Bslim wordt mogelijk gemaakt dat er op meer scholen vakdocenten bewegingsonderwijs kunnen worden ingezet. Bewegingsonderwijs is een verplicht vak in het primair en voortgezet onderwijs. De te realiseren ontwikkeling van leerlingen is per onderwijssoort uitgewerkt in kerndoelen. Voor bewegingsonderwijs is er in de nabijheid van een school een gymzaal nodig. De gemeente is hiervoor verantwoordelijk.

Zorgplicht

De gemeente heeft een wettelijke zorgplicht om te voorzien in voldoende geschikte ruimte voor bewegingsonderwijs. De gemeente kan gymzalen of gymzaaldelen toewijzen binnen de in de verordening voorzieningen huisvesting onderwijs gestelde afstandscriteria¹. De toewijzing van de ruimte en roostering van de bewegingsonderwijsuren gebeurt in afstemming met Sport050 en in samenwerking met de scholen.

---

¹ Voor het bewegingsonderwijs zijn de volgende afstandscriteria van toepassing, gemeten langs de kortste voor de leerling voldoende begaanbare en veilige weg:

- maximaal 1 km voor een school in het basisonderwijs met minimaal 20 klokuren bewegingsonderwijs;
- maximaal 1 km voor een school in het speciaal onderwijs met minimaal 10 groepen;
- maximaal 2 km voor een school in het voortgezet speciaal onderwijs met minimaal 10 groepen;
- maximaal 2 km voor een school in het voortgezet onderwijs.

Wanneer er onvoldoende capaciteit is, moet de gemeente zorgen voor een uitbreiding van het aantal gymzalen of gymzaaldelen. De gemeente bekostigt ook de eerste inrichting bij capaciteitsuitbreiding van gymzalen en vervanging van de gymzalen die haar eigendom zijn.

Beheer en exploitatie

In basis heeft de gemeente de zorg voor de planning en financiering van voldoende geschikte ruimte voor bewegingsonderwijs voor het primair onderwijs². De gemeente is op grond van de onderwijswetgeving in de basis verantwoordelijk voor het beheer en de exploitatie van de gymzalen voor het primair onderwijs. In de gemeente Groningen draagt Sport050 hiervoor zorg. Wanneer gemeente en schoolbestuur besluiten af te wijken van dit principe en een gymzaal wordt geëxploiteerd door een schoolbestuur, dan ontvangt het schoolbestuur hiervoor een vergoeding van de gemeente. De hoogte van de vergoeding is vastgelegd in de beleidsregel bekostiging lokalen bewegingsonderwijs.

Voor het voortgezet onderwijs is het gebruik van gymzalen in principe de verantwoordelijkheid van de school zelf. Op basis van ruimtenormen uit de verordening hebben zij recht op een aantal gymzalen of zaaldelen, waarvan de gemeente de kosten voor uitbreiding van capaciteit en vervangende nieuwbouw vergoedt. De schoolbesturen ontvangen een vergoeding van het ministerie van OCW voor de materiële instandhouding van de gymzalen. De gemeente kan ook het gebruik van bestaande gymzalen of zaaldelen toewijzen aan een school voor voortgezet onderwijs. In dat geval draagt het schoolbestuur bij aan de materiële instandhouding van de gymzalen.

Ruimtebehoefte

De gemeente wijst de capaciteit op basis van het aantal klokuren (1 klokuur = 60 minuten) toe aan de scholen. Het aantal klokuren verschilt per onderwijssoort. Voor basisonderwijs bedraagt het aantal klokuren waarvoor de gemeente een gymzaal of zaaldeel beschikbaar stelt 1,5 klokuur per week per groep. Voor het (voortgezet) speciaal onderwijs is dit 2,25 klokuur per week per groep. Kinderen jonger dan 6 jaar hebben meer uren bewegingsonderwijs, maar maken doorgaans gebruik van een speellokaal in de school. Vanaf 2023 zijn scholen wettelijk verplicht om 2 lesuren van 45 minuten bewegingsonderwijs te geven aan leerlingen in het basisonderwijs. Met de huidige toewijzing van ruimte faciliteert de gemeente deze uren al.

Voor het voortgezet onderwijs wordt het aantal klokuren berekend op basis van in de verordening opgenomen ruimtenormen en vermenigvuldigingsfactoren. Wanneer een school meer uren gebruik wil maken van een zaal dan de genormeerde klokuren, dan is dat mogelijk wanneer er binnen bereikbare afstand voldoende capaciteit (gymzaal of sportveld) beschikbaar is. De school betaalt deze extra uren zelf. Door de met ingang van het schooljaar gehanteerde strakkere roostering wordt de capaciteit voor het bewegingsonderwijs nog beter benut, wat de mogelijkheden voor extra gebruik vergroot.

2.3 Binnensport

Vanuit haar maatschappelijke rol stelt de gemeente sportaccommodaties beschikbaar om sporten voor iedereen laagdrempelig en bereikbaar te houden. De bij Sport050 in beheer zijnde binnensportaccommodaties, die tijdens schooltijd worden gebruikt voor bewegingsonderwijs, worden buiten schooltijd verhuurd aan sportclubs of ongeorganiseerde sporters.

Beter benutten

Om de binnensportaccommodaties zo optimaal mogelijk in te kunnen zetten, heeft de gemeente het uitvoeringsplan Beter Benutten opgesteld en is in het seizoen 2019/2020 de pilot Beter Benutten uitgevoerd. De belangrijkste uitgangspunten voor het beter benutten van de binnensportaccommodaties zijn dat sporthallen in zijn geheel worden verhuurd (geen verhuur van een halve of een derde hal), voor junioren zoveel mogelijk gebruik wordt gemaakt van gymzalen, de verhuur plaatsvindt in aaneengesloten blokken (per uur) en de inroostering tot 22.30 uur is.

---

² Tot het primair onderwijs wordt het (speciaal) basisonderwijs en het (voortgezet) speciaal onderwijs gerekend.

De pilot Beter Benutten heeft geleid tot meer uren verhuur ten opzichte van het seizoen 2018-2019, een betere bezetting van de sporthallen en een stijging van het aantal verhuurde uren van de hele sporthal. Het gebruik van de gymzalen is niet toegenomen.

2.4 Duurzaamheid

Om te voldoen aan de doelstellingen van het in Parijs gesloten klimaatakkoord, heeft een aantal maatschappelijke sectoren, waaronder gemeenten en onderwijs, afgesproken sectorale routekaarten op te stellen, waarin moet worden aangegeven op welke wijze het vastgoed in de sector CO₂-arm en aardgasvrij wordt gemaakt richting 2050. Het streefdoel is dat in 2030 een CO₂-reductie van 49% is behaald en het einddoel is een CO₂-reductie van 95% in 2050.

Om deze doelstellingen te kunnen behalen, is het van belang dat alle energie die gebruikt wordt afkomstig is van duurzame bronnen. Deze ambitie is ook van toepassing op de binnensportaccommodaties die eigendom zijn van de gemeente. Vervanging van oude accommodaties heeft het meeste effect op het behalen van de duurzaamheidsdoelstelling, omdat nieuwbouw minimaal op BENG-niveau³ wordt opgeleverd. Om bestaande bouw 'Paris-proof' te maken zijn voor de verduurzaming van bestaande accommodaties maatregelen nodig, zoals het isoleren van de gebouwschil en een duurzame opwekking van energie op gebouwniveau.

Voor de binnensportaccommodaties waar het schoolbestuur juridisch eigenaar is, ligt de verantwoordelijkheid voor verduurzaming primair bij het schoolbestuur. De gemeente Groningen en de PO-, VO- en SO-besturen hebben besloten zich in te spannen voor het energieneutraal maken van alle circa 130 schoolgebouwen voor 2035. Daartoe hebben de schoolbesturen en de gemeente een convenant gesloten. De verwevenheid met het nieuwe IHP, nadere regelgeving op landelijk niveau (Klimaatakkoord, routekaarten) en toenemende urgentie en complexiteit maakt een projectmatige aanpak noodzakelijk. Daarvoor is een stuurgroep en opdrachtgeversteam georganiseerd met een afvaardiging vanuit de gemeente en schoolbesturen. De uitkomst van het onderzoek naar de verduurzaming van de onderwijslocaties wordt in de loop van 2022 verwacht.

Naast de energieprestatie is circulair bouwen een belangrijk duurzaamheidsthema dat nadrukkelijk op de gemeentelijke agenda staat. Bij de uitwerking van het toekomstperspectief moet nader worden bepaald in welke mate en in welke vorm ook met de vernieuwingsopgave van de binnensportaccommodaties invulling kan worden gegeven aan circulariteit.

---

³ BENG staat voor Bijna Energie Neutraal Gebouw

3. Visie en ambitie

3.1 Ontwikkelingen

De sportwereld is sterk in ontwikkeling en zit volop in een transitie. Dit zien wij ook terug in de gemeente Groningen in relatie tot de binnensport en het bewegingsonderwijs. Zo neemt de vraag naar (extra) uren vanuit sportclubs en ongeorganiseerde sport toe, wordt er een bredere sportieve en maatschappelijke functie verlangd en proberen sportclubs beter aansluiting te vinden bij de wensen en behoeften van leden en niet-leden.

Voor het bewegingsonderwijs geldt dat goed leren bewegen centraal staat. Bewegen als menselijke behoefte, waarbij de basis wordt gelegd om een leven lang met plezier te bewegen. Het met plezier goed leren bewegen en vervolgens in latere levensfasen met plezier kunnen (blijven) sporten, vraagt om een heroriëntatie op de invulling van het bewegingsonderwijs in zowel het primair als voortgezet onderwijs. Hierbij staat één van de voornaamste vragen centraal: op welke manier kunnen wij het bewegingsonderwijs beter laten aansluiten op de beleving(swereld) van kinderen en jongeren?

3.2 Doelstellingen binnensport en bewegingsonderwijs

Bovengenoemde ontwikkelingen vanuit het bewegingsonderwijs en de binnensport vragen om passende en toekomstbestendige binnensportaccommodaties voor de gemeente Groningen. Om hiervoor een stip op de horizon te zetten, stellen wij in dit hoofdstuk een visie met bijbehorende ambities op. Een visie en ambitie op binnensport en bewegingsonderwijs, die bestaat uit een drieluk, te weten:

1. Ontwikkelen van sportief kapitaal

Onlangs is de Sport- en beweegvisie 2021+ vastgesteld. Toekomstbestendige en uitnodigende sportvoorzieningen liggen aan de basis van het ontwikkelen van het sportief kapitaal voor iedere inwoner. Dit draagt bij aan een leven lang sporten en bewegen. Voor iedereen en door iedereen. Zowel buiten als binnen. Vanuit deze basis dragen wij zorg voor uitnodigende sportaccommodaties en -faciliteiten die voldoen aan de behoeften van de sporter, financieel verantwoord zijn en optimaal worden benut. In kwantitatieve als ook in kwalitatieve zin. Op hoofdlijnen zijn voor toekomstbestendige accommodaties de volgende ambities gesteld:

- accommodaties die passend zijn op basis van de lokale wensen en behoeften van de gebruikers (georganiseerde en ongeorganiseerde sport en scholen);
- accommodaties die uitnodigend en toegankelijk zijn voor iedereen;
- accommodaties als thuisbasis voor gebruikers;
- accommodaties die ruimte bieden voor anders georganiseerde groepen (individueel, ongeorganiseerd of licht georganiseerd);
- accommodaties die duurzaam en goed exploitabel zijn;
- accommodaties die een goede spreiding hebben over de gemeente op basis van een integrale afweging (o.a. sport in relatie tot onderwijs en maatschappelijk nut);
- accommodaties die (waar nodig/qua meerwaarde) multifunctioneel zijn en (maatschappelijke) voorzieningen clusteren.

De nieuwgymzaal.nl als innovatief concept met twee keer zoveel beweegrimte, op maat voor gebruiker en beter verhuurbaar.

Bovendien streeft de gemeente een hoogwaardig kwaliteitsniveau na als het gaat om veiligheid, hygiëne en onderhoud van de faciliteiten.

Vitale sportclubs

Om (verdere) gebruikmaking van toekomstbestendige binnensportaccommodaties te behouden en te stimuleren, is het van groot belang om de sportclubs die gebruikmaken van de binnensportaccommodaties (verder) te vitaliseren. Dit kan bijvoorbeeld door het begeleiden van sportclubs bij het ontwikkelen van een breed sport- en beweegaanbod, met als doel (beter) aansluiting te hebben op de wensen en behoeften van de inwoners in Groningen en zo het ledenbestand te behouden en verder te vergroten. Verder is het van belang om niet alleen vitaal te blijven wanneer het gaat om het ledenbestand, maar ook bijvoorbeeld in financiële en organisatorische zin. Daarnaast is er een groeiende behoefte van ongeorganiseerde sporten, zowel binnen als buiten. Een ontwikkeling die eveneens bijdraagt aan het sportkapitaal in Groningen.

2. Bewegingsonderwijs van de toekomst

Om aan het bewegingsonderwijs⁴ van de toekomst op een passende wijze invulling te geven is het van belang dat ieder kind op een *eigentijdse* manier, die aansluit bij de interesses en denkwereld van het kind, goed leert bewegen. Het meervoudig bewegen (motorisch) en de bekwaamheid (bijvoorbeeld inschattingsvermogen van bewegingen) van kinderen staan hierbij centraal.

De beweegschijf (zie hiernaast), zoals opgenomen in de 'Sport- en bewegvisie 2021+', dient hierbij als houvast.

Om te definiëren op welke wijze in de toekomst een meer eigentijds bewegingsonderwijs aan te bieden, zijn door de gemeente een tweetal sessies met de leerkrachten bewegingsonderwijs van het primair en voortgezet onderwijs georganiseerd. Tijdens deze sessies bleek vooral dat het gaat om het aanbieden van meer uitdagende en efficiënte lessen. Om dit te realiseren zijn de volgende ambities benoemd:

- binnensportaccommodaties realiseren met een ruimere sportvloeroppervlakte met als doel de huidige groepen in meerdere kleinere groepen tegelijk les te kunnen geven;
- een (basis) inventaris die eigentijdse lessen kan faciliteren;
- het gebruikmaken van technologie in interactieve lesvormen door bijvoorbeeld het toepassen van wand- en vloerprojectie en smartgoals;
- het invulling geven aan efficiënte lessen door de benodigde gymcapaciteit zoveel als mogelijk in de nabijheid van de scholen te situeren;
- het (blijvend) invulling geven aan een afwisselend sport- en beweegprogramma (zoals het Bslim programma of in samenwerking met sportverenigingen);
- het aanbieden van bewegingsonderwijs: binnen én buiten.

⁴ Kinderen in de groepen 1 en 2 van het primair onderwijs maken in principe gebruik van een speelruimte in de school. Vanaf groep 3 wordt bewegingsonderwijs aangeboden in gymzalen, sportzalen en sporthallen.

Bewegend Leren en Leren Bewegen

In de sessies met het onderwijs (zowel voortgezet- als ook basisonderwijs) werd duidelijk dat sport, bewegen en leren, een betere plek verdient. Niet alleen in de gymzaal door het aanbieden van eigentijds bewegingsonderwijs, maar ook *in* de school door bijvoorbeeld het invulling geven aan bewegen in de klas en het realiseren van een fysieke en dynamische beweegomgeving in de school; bijvoorbeeld in de gang, de centrale ruimte of het leerplein. Derde invalshoek hierbij is het sporten, bewegen en leren *buiten* de school. Hierbij valt te denken aan het transformeren van het schoolplein naar een sport- en beweegplein, het inrichten van een buiten gym/leslokaal, verdere gezamenlijke beweegvriendelijke inrichting en gebruikmaking van de openbare ruimte in de nabije omgeving. Het faciliteren van het bewegen binnen en buiten de school valt buiten de scope van dit integraal toekomstperspectief. Het hieraan verder vorm geven is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de schoolbesturen (schoolgebouwen en -pleinen) en gemeente (openbare ruimte).

3. Ambities en wensen binnensport

In 2019 is een capaciteitsonderzoek gedaan door Drijver & Partners. Dit in relatie tot de sportaccommodaties in de gemeente Groningen, waaronder de binnensportaccommodaties. Een groot aantal sportclubs en andere huurders zijn binnen dit onderzoek geconsulteerd; zij zijn gevraagd welke ambities, wensen en toekomstige behoefte zij hebben. Uit deze consultatie blijkt in algehele zin dat wanneer het gaat om het faciliteren van toekomstbestendige accommodaties, de voornaamste ambitie is om de huidige capaciteit beter aan te laten sluiten op de toekomstige behoefte. In concrete zin betekent dit het volgende:

- Accommodaties realiseren welke passend zijn voor het betreffende gebruik (ofwel goede afweging maken welke voorziening benodigd zijn en welke aantallen bekostigd kunnen worden in de toekomst: gymzaal / sportzaal / sporthal).
- Accommodaties realiseren met een passend sportvloeroppervlakte, afgestemd op specifiek gebruik (wat onder andere zorgdraagt voor voldoende uitloopruimte, meerdere speelvelden (optimaliseren gebruiksmogelijkheden) die voldoen aan het nieuwe kwaliteitszorgsysteem van VSG, BSNC en NOC*NSF, welke in maart 2022 wordt opgeleverd).
- Gymzalen clusteren (waar mogelijk) tot sportzalen/sporthallen ter verbetering van bezetting en exploitatie).
- Efficiënt(er) gebruikmaken van de voorzieningen (programmering), conform de uitgangspunten van Beter Benutten⁵:
  - ruimere verhuurtijden voor trainingen als ook wedstrijden
  - verhuur aangesloten blokken;
  - betere spreiding;
  - verhuur van gehele sporthallen (na 17.00 uur);
  - senioren ook actief in de avonden (tot 22.30 uur);
  - trainingen door de week tussen 15.30 – 22.30 uur;
  - wedstrijden in weekenden tussen 15.30 – 22.30 uur;
  - verhuur van sportzalen in de weekenden.
- Enkele sporthallen faciliteren met tribune en horecavoorziening waardoor wedstrijdgebruik beter wordt gefaciliteerd en een thuisbasis wordt gecreëerd voor sportclubs, waarbij de sportclubs op locaties waar niet door derden in exploitatie is voorzien, zorgdragen voor de exploitatie van de kantine.
- Piekbezetting in wintermaanden reduceren door voor niet reguliere binnensportactiviteiten (zoals zaalhockey- en korfbal) alternatieve oplossingen te realiseren (blaashallen, semi - permanente sporthallen enz.).

Clustering

Clustering van gymzalen kan leiden tot een betere exploitatie, wanneer zowel het onderwijs als ook de binnensport hiervan gebruikmaken. Een nadeel is dat clustering kan leiden tot grotere afstanden tussen school

---

⁵ Zie voor meer informatie de brief 'Uitkomsten pilot Beter en Benutten en Capaciteitsonderzoek Sportaccommodaties, 25-03-2020, Gemeente Groningen.

en gymvoorziening.

De keuze om gymzalen al dan niet te clusteren in nieuwe en beter uitgeruste accommodaties is maatwerk. Als basis gelden de afstandscriteria van de gemeentelijke verordening. Afwijking van deze afstandscriteria mag niet leiden tot een beperking van de onderwijstijd. Daarbij is het goed om op dit vlak gezamenlijk (school én sportclubs) te kijken naar kansen die zich in samenwerking voor kunnen doen: is het bijvoorbeeld mogelijk om de tijd die nodig is van school naar de betreffende gymzaal (en vice versa) als onderdeel te zien van de les en deze tijd al sportend en bewegend in te vullen of gebruik te maken van (buiten)sportaccommodaties in de omgeving?

3.3 Synergie binnensport en onderwijs

Sport en onderwijs horen bij elkaar en versterken elkaar. Het belang van bewegen én sporten voor de jeugd staat buiten kijf. Sport is niet alleen leuk om te doen, maar levert net als het onderwijs ook een belangrijke bijdrage aan de motorische, sociale én cognitieve ontwikkeling van kinderen en jongeren. Sport is één van de terreinen waarop kinderen hun talenten kunnen ontwikkelen en kunnen 'excelleren'. Door voldoende sport en beweging groeien kinderen gezonder op en wordt overgewicht, dat ook bij de jeugd steeds verder toeneemt, voorkomen en bestreden. Een divers aanbod, waarbij sportaanbieders zoals sportclubs en het onderwijs gezamenlijk activiteiten ontplooiën, draagt hieraan bij. Activiteiten kunnen worden aangeboden op school, in de binnensportaccommodatie, in de buitenruimte of bij de sportclub. Het sportieve leefstijlprogramma Bslim van de gemeente Groningen sluit hierop aan. Dit programma legt met een gevarieerd aanbod aan activiteiten, zoals sportkennismakingslessen onder en na schooltijd en SchoolSportClubs in de wijk, een belangrijke bijdrage aan de verbinding tussen sport en onderwijs. Met middelen uit de Regio Deal Noord-Groningen investeert de gemeente samen met het onderwijs in de verlengde schooldag voor scholen in het noorden en het oosten van de stad. Met onder andere Bslim wordt een breed naschools-programma aangeboden waaraan alle kinderen in deze wijken kunnen deelnemen. Om dergelijke programma's te kunnen blijven faciliteren zijn toekomstbestendige binnensportaccommodaties van groot belang en kunnen de sport en het onderwijs elkaar ook in de toekomst verder versterken.

3.4 Kwaliteitskader

Uit bovenstaande visie en ambities blijkt dat toekomstbestendige binnensportaccommodaties bestaan uit accommodaties die zowel in kwantitatieve als ook in kwalitatieve zin voldoende benut kunnen worden voor toekomstige binnensportactiviteiten (georganiseerd en ongeorganiseerd) en eigentijds bewegingsonderwijs.

Om deze visie en ambities te kwalificeren, vertalen we deze in een kwaliteitskader⁶ met zowel objectieve als ook subjectieve criteria; een kwaliteitskader waar de toekomstige, nieuw te realiseren bewegingsonderwijs- en binnensportaccommodaties minimaal (op onderdelen) aan dienen te voldoen. Hiervoor hanteren we kort samengevat een drietal kwaliteitscriteria:

---

⁶ Het hier beschreven kwaliteitskader is in lijn met het standaard Programma van Eisen voor de realisatie van gymzalen wat Sport050 en het Vastgoedbedrijf van de gemeente Groningen hebben opgemaakt.

1. Belevingswaarde

Hierbij gaat het om de uitstraling van het gebouw. Denk aan de verschijningsvorm en de uitstraling, waarbij onderscheid wordt gemaakt in het exterieur en het interieur. Het gaat hier om:

1. een gebouw en omgeving, die primair uitnodigen om te sporten, te bewegen en (waar gewenst) elkaar te ontmoeten (onder andere het leggen van verbinding met binnen en buiten);
2. een gebouw dat positief bijdraagt aan de uitstraling van de wijk c.q. omgeving door o.a. een transparante uitstraling;
3. sfeer en inrichting zijn op elkaar afgestemd en passen bij de identiteit van de wijk en de gemeente.

Kortom bij nieuwbouw van binnensportaccommodaties is beeldkwaliteit een belangrijk aspect. Investerings in een goed esthetisch en functioneel ontwerp is hierbij een voorwaarde. Toekomstige nieuwbouw van binnensportaccommodaties zijn daarmee geen 'gemetselde of stalen' blokkendozen meer.

2. Functionele waarde

De functionele waarde staat voor de gebruikskwaliteit. Hierbij wordt vanzelfsprekend uitgegaan van de wettelijke kaders passend binnen het bouwbesluit, maar denk hierbij ook aan aspecten als omvang en vloerafmeting, situering van de accommodatie en de activiteiten die er plaats moeten kunnen vinden. Deze zijn zowel objectief vast te stellen door richtlijnen en normen vanuit de KVLO⁷ en NOC*NSF als leidraad te hanteren, als ook subjectief te beoordelen door de gebruikers periodiek te vragen naar de tevredenheid op de functionaliteit van gebouw en materialen en gebruikers te betrekken bij de ontwikkeling van nieuw te realiseren accommodaties.

Gebruik door bewegingsonderwijs én binnensport

In relatie tot de functionele kwaliteit dient op een samenhangende wijze gekeken te worden naar wat daadwerkelijk benodigd is; vanuit verschillende invalshoeken wordt hiernaar gekeken. Voor aspecten als afmetingen en inrichting van de nieuw te realiseren binnensportaccommodatie geldt in de basis dat de normen vanuit de KVLO en NOC*NSF als leidraad dienen, maar hiervan kan worden afgeweken, wanneer bijvoorbeeld scholen kleinere lesgroepen hebben. Het is wenselijk om de vervangingsinvesteringen niet alleen te beperken tot vervanging van afgekeurde inventaris, maar bij vervanging ook te kunnen voorzien in een geleidelijke modernisering van de inrichting. Daarnaast is het, omwille van de kosten, ook goed mogelijk om in relatie tot de sportinventaris met een roulerend materialenpakket eigentijdse activiteiten te organiseren binnen het bewegingsonderwijs in plaats van alle accommodaties te voorzien van de meest moderne inrichting.

3. Technische waarde

De technische waarde geeft inzage in de prestatie die verwacht mag worden in relatie tot de bouwkundige kwaliteit van het gebouw. Denk hierbij aan gezondheid, duurzaamheid en het onderhoud. De kwaliteitseisen voor de nieuwbouw van binnensportaccommodaties liggen vast in programma's van eisen. Net als de functionele kwaliteit is deze kwaliteit voor bestaande accommodaties te meten en ook te beoordelen door de gebruikers; in hoeverre zijn gebruikers tevreden over het binnenklimaat wanneer het gaat om bijvoorbeeld de temperatuur, akoestiek, lichtinval enz.

⁷ De Koninklijke Vereniging voor Lichamelijke Opvoeding heeft in 2012 normen opgesteld voor gymnastieklokalen en sportzalen/delen van sporthallen met schoolgebruik. De minimale afmetingen voor een gymzaal bedraagt 14 x 22 meter. De zaal heeft een minimale hoogte van 5,5 meter.

Om de bovengenoemde kwaliteitscriteria te normeren, is op verschillende aspecten onderstaande tabel opgemaakt. Dit kwaliteitskader is het uitgangspunt voor de nieuw te realiseren accommodaties.

Kwaliteitsaspecten	Kwaliteitskader nieuwbouw
Belevingswaarde	
<ul style="list-style-type: none"> • Uitstraling/Uitnodigend/Identiteit/ Herkenbaarheid/ Sfeer/Look & feel/ Kleurgebruik/Verbondenheid 	Wensen, behoeften, ambities en ruimtelijke kaders (o.a. stedenbouwkundig)
Functionele waarde	
<ul style="list-style-type: none"> • Afmetingen (lengte, breedte en hoogte) 	KVLO en Handboek Sportaccommodaties NOC*NSF ⁸
<ul style="list-style-type: none"> • Inventaris/sportmateriaal 	Basis inventarislijst KVLO 2018 Mogelijkheden tot inzet digitale toepassingen
<ul style="list-style-type: none"> • Terrein 	Sociaal veilige stallingsruimte fietsen op het terrein. Voldoende parkeervoorzieningen in omgeving
<ul style="list-style-type: none"> • Toegankelijkheid en veiligheid 	Richtlijnen Toegankelijkheid Indoor Sportaccommodaties
<ul style="list-style-type: none"> • Bereikbaarheid en spreiding 	Afstand school – accommodatie; deze mag bij voorkeur niet leiden tot een beperking van de onderwijstijd. In overleg met school te bepalen, waarbij de verordening leidend is. Geclusterde binnensportaccommodaties (sportzalen en sporthallen) verspreid over de gemeente.
<ul style="list-style-type: none"> • Multifunctionaliteit (indoor & outdoor) 	Samenhang: <ol style="list-style-type: none"> 1) ruimten geschikt voor sportief en waar gewenst mogelijk maatschappelijk (mede) gebruik (kantine/ontmoetingsfunctie); 2) binnensportaccommodatie waar ook sport, beweeg en bewegingsonderwijs buiten wordt aangeboden (verbinding binnen en buiten).
Technische waarde	
<ul style="list-style-type: none"> • Technische kwaliteit (Gebouw/Dak/Vloer) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ KVLO ▪ Kwaliteitskader Huisvesting Ruimte-OK
<ul style="list-style-type: none"> • Klimaat (Lucht, Geluid, Temperatuur) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ KVLO ▪ Kwaliteitskader Huisvesting Ruimte-OK
<ul style="list-style-type: none"> • Duurzaamheid (Isolatie/Licht/Warmte en/of zonneopwekking) 	Minimaal BENG, mogelijkheid uitbreiding tot ENG (businesscase)
<ul style="list-style-type: none"> • Data en connectiviteit (ICT infrastructuur en WIFI) 	ICT-voorzieningen t.b.v. interactieve digitale lesvormen

⁸ Vooralsnog is het handboek het uitgangspunt. Er wordt een herzien kwaliteitszorgsysteem ontwikkeld door NOC*NSF, VSG en de BSNC, dat per maart 2022 in definitieve vorm beschikbaar is. Bij de ontwikkeling en aanpassing van accommodaties wordt geadviseerd om ook met de sportbonden in contact te treden over de actuele uitgangspunten. Zie voor meer informatie www.sportinfrastructuur.nl.

4. Capaciteit accommodaties

In de gemeente Groningen zijn momenteel 80 binnensportaccommodaties (gymzalen, sportzalen en sporthallen), waarin bewegingsonderwijs gegeven wordt, met een gezamenlijke van 115 zalen of zaaldelen. In aanvulling op deze locaties wordt momenteel nieuwbouw voorbereid voor de afgebrande gymzalen aan de Molukkenstraat en gymzaal De Meet aan de Mellensteeg in Haren. In het nieuw te bouwen IKC Groenewei wordt een sportzaal met twee zaaldelen gerealiseerd. In de nieuwbouw voor de Brinkschool aan de Rummerinkhof wordt een gymzaal gerealiseerd. Rekening houdend met de inzet voor het primair onderwijs (26 uur per week) en het voortgezet onderwijs (40 uur per week) hebben de accommodaties in totaal een capaciteit van 3.442 klokuren bewegingsonderwijs per week. Daarnaast zijn er vijf gymzalen die eigendom zijn van de gemeente, maar aan derden zijn verhuurd (zie paragraaf 4.4). Niet alle sporthallen die eigendom zijn van de gemeente worden ook gebruikt voor het primair en voortgezet onderwijs. Sporthal Kardingne en sporthal Europapark worden gebruikt door het MBO. Tenslotte zijn er sporthallen van derden die ook worden verhuurd aan de binnensport. Deze laatste sporthallen vallen buiten de scope van het uitgevoerde onderzoek naar het integraal toekomstperspectief. Een overzicht van alle accommodaties is in bijlage 1 opgenomen.

Van deze accommodaties zijn er 36 in beheer bij Sport050. Deze worden buiten onderwijstijd verhuurd voor binnensportactiviteiten. 46 Accommodaties zijn in eigendom van schoolbesturen of diverse stichtingen. Een beperkt aantal daarvan wordt buiten de onderwijstijden verhuurd voor binnensportactiviteiten. Daarnaast wordt de gymzaal aan de Bessemoerstraat, die eigendom is van Openbaar Onderwijs Groningen, in afwachting voor de toekomstige ontwikkeling van de aangrenzende school niet meer gebruikt.

4.1 Demografische ontwikkelingen

Het aantal inwoners van de gemeente Groningen blijft groeien. Volgens de actuele prognoses neemt het aantal inwoners tussen 2020 en 2040 met circa 38.000 toe, wat een toename is van ruim 16%. De groei doet zich met name voor in de leeftijdscategorie 27 tot en met 49 jaar. De wijken die het sterkst groeien zijn Nieuw-West, Hoogkerk e.o., Zuidoost en Meerstad e.o. De groei in deze wijken hangt nauw samen met de nieuwbouwplannen voor woningbouw, waaronder de plannen voor woningbouw in de buurten De Held, Reitdiep, Suikerzijde, Eemskanaalzone en Meerstad. Ook in de leerlingenprognoses is een toename waarneembaar in de genoemde wijken. De bevolkingsgroei leidt ook tot een toename in de vraag naar (binnen)sportaccommodaties.

4.2 Capaciteit bewegingsonderwijs

Zoals toegelicht in de collegebrief d.d. 23 september 2020 is door de gemeente Groningen in 2020 een capaciteitsonderzoek voor het bewegingsonderwijs uitgevoerd. Per wijk is inzichtelijk gemaakt hoe de capaciteit zich verhoudt ten opzichte van de huidige en toekomstige behoefte aan gymzalen. De bevindingen uit het capaciteitsonderzoek zijn getoetst aan het gymrooster voor het schooljaar 2019-2020.

Uit het capaciteitsonderzoek blijkt dat er voor de komende vijf tot tien jaar geen grote knelpunten zijn in de capaciteit voor bewegingsonderwijs. Met name door een fijnmazig netwerk van gymzalen is voor nagenoeg alle scholen gymcapaciteit beschikbaar binnen de gestelde afstandscriteria, veelal ook direct bij de school. De capaciteit wordt op enkele locaties wel nagenoeg volledig benut. De druk op de capaciteit doet zich nu met name voor in de stadsdelen Centrum/oude wijken en Zuid. Op lange termijn is uitbreiding van capaciteit nodig. Vooralsnog wordt ervan uitgegaan dat op termijn uitbreiding van de huidige capaciteit met een extra gymzaal nodig is in één van deze stadsdelen. Daarnaast zal bij gebiedsontwikkelingen, zoals de Eemskanaalzone, Meerstad, De Held en Suikerzijde, in aansluiting op nieuw te realiseren onderwijsvoorzieningen ook moeten worden voorzien in capaciteit voor bewegingsonderwijs. In dit onderzoek is ervan uitgegaan dat de capaciteit voor bewegingsonderwijs voor deze gebiedsontwikkelingen in de looptijd van het plan zal worden uitgebreid met drie extra gymzalen.

4.3 Capaciteit binnensport

In 2019 is door Drijver en Partners een capaciteitsonderzoek uitgevoerd naar de sportaccommodaties in de gemeente Groningen. In het onderzoek wordt geconcludeerd dat de beschikbare capaciteit voor binnensport onvoldoende aansluit op de behoefte.

De sporthallen die eigendom van de gemeente zijn, worden goed gebruikt voor binnensport. In de huidige situatie is sprake van een substantiële behoefte aan extra uren voor verenigingen. Dat geldt vooral voor de sporthallen op de doordeweekse namiddagen en avonden. Ook willen verenigingen graag hun gehuurde uren verplaatsen naar een andere trainingsdag of de meer populaire periode op de avond (van 18.00 tot 21.00 uur). Daarnaast geven sommige verenigingen aan dat zij hun uren graag willen verplaatsen van een gymzaal naar een sporthal. De uren van sommige verenigingen zijn over veel verschillende accommodaties verspreid. Dat zorgt volgens de verenigingen voor minder binding tussen de leden, voor praktische knelpunten (trainers die niet op dezelfde locatie meerdere trainingen achter elkaar kunnen geven, grotere afstanden voor ouders) en minder doorstroming van junioren naar senioren.

Tijdens de wintermaanden ontstaat een piek in het gebruik, doordat sporten als korfbal en hockey voor een korte periode naar binnen gaan. Omdat de gemeentelijke sporthallen optimaal worden benut, vervullen de sporthallen die geen eigendom zijn van de gemeente een belangrijke rol bij het invullen van deze behoefte aan sporthalcapaciteit. Omdat de behoefte niet altijd aansluit op hetgeen de accommodaties kunnen bieden (dagen, uren, locaties) wijken sportclubs soms uit naar binnensportaccommodaties buiten de grenzen van de gemeente Groningen. Om dit probleem op te lossen en voor de wintermaanden meer capaciteit te kunnen bieden, wordt vanaf komende winter de komende 15 jaar in de wintermaanden een blaashal geplaatst over het huidige korfbalveld op sportpark De Verbetering voor met name het gebruik door de korfbalverenigingen. Hiermee worden, gedurende het hele seizoen, uren vrijgespeeld in een aantal sporthallen.

De vloer van drie sporthallen is kleiner dan de in het kwaliteitskader opgenomen minimumafmetingen (24 x 44 meter). Afhankelijk van het gebruik van de sporthal kan dit beperkingen opleggen, voor bijvoorbeeld wedstrijdgebruik. Het aantal sportzalen is beperkt. Voor een deel van de sporten is een sportzaal (twee zaaldelen) een goed geschikte accommodatie. Het gebruik van sportzalen kan daarmee de behoefte aan sporthallen beperken. Met de toevoeging van De Wiardt en Groenewei verwachten wij in deze vraag te voorzien.

Niet alle sporthallen beschikken over een tribune. Ook is er niet in iedere sporthal een horecavoorziening aanwezig. Het ontbreken van deze faciliteiten maakt deze accommodaties wat minder aantrekkelijk voor met name wedstrijdgebruik door verenigingen. Vanuit de verenigingen is de wens geuit om meer sporthallen te voorzien van een tribune en horecavoorziening om wedstrijdgebruik beter te kunnen faciliteren en een thuisbasis te creëren voor sportclubs.

De sporthallen zijn goed over de gemeente verspreid. Daar waar geen sporthal is, is in vrijwel alle gevallen een andere binnensportaccommodatie beschikbaar. Door het groot aantal gymzalen is de afstand tot de dichtstbijzijnde accommodatie gering. In de gemeente zijn meer dan voldoende gymzalen aanwezig om te voorzien in het gebruik van gymzalen voor binnensportactiviteiten. De gymzalen die eigendom zijn van de schoolbesturen worden veelal niet structureel aan sportclubs verhuurd. Hier is gezien de capaciteit van gymzalen ook geen behoefte aan. Door gymzalen bij vervanging te clusteren tot sportzalen worden de mogelijkheden voor inzet voor binnensport vergroot.

Om de capaciteit beter te laten aansluiten bij de behoefte worden in dit onderzoek de mogelijkheden verkend om de capaciteit zowel in het oosten als het westen van de gemeente uit te breiden en om bij vernieuwingsopgaven van gymzalen te combineren tot een sportzaal.

4.4 Aan bewegingsonderwijs onttrokken capaciteit

Een vijftal gymzalen wordt niet meer gebruikt voor bewegingsonderwijs. De reden hiervoor is dat de capaciteit niet meer benodigd is en/of dat de accommodatie onvoldoende geschikt is. Deze accommodaties worden door de gemeente verhuurd, ieder aan een specifieke gebruiker, waarvoor de accommodatie wel geschikt is. Dit betreft de accommodaties aan de Valreep, Spicastraat, Oliemuldersweg, , Professor Rankestraat en Metaallaan. Met de inzet zijn deze accommodaties een welkome aanvulling op de capaciteit voor binnensport.

Door fluctuaties in behoefte en ontwikkeling van nieuwe locaties vinden er geregeld mutaties plaats in dit bestand. Bij plannen voor herbestemming of herontwikkeling van een dergelijke locatie moet het gebruik, binnen de afspraken van de huurovereenkomsten, worden beëindigd. De opbrengsten van verkoop van deze locaties kunnen zorg dragen voor een deel van de dekking van nieuw te realiseren accommodaties. In het integraal toekomstperspectief zijn voor deze accommodaties geen maatregelen voorzien, omdat niet duidelijk is wat de toekomstige bestemming van deze panden is. Ondanks dat deze accommodaties ook door voor sportactiviteiten worden ingezet, is het de vraag of de één op één verhuur aan derden wenselijk is, aangezien de opbrengsten beperkt zijn en er aanzienlijke kosten moeten worden gemaakt voor beheer en onderhoud. Mogelijk heeft de inzet van middelen in breder inzetbare binnensportaccommodaties een grotere bijdrage voor het bewegingsonderwijs en binnensport.

4.5 Resumé capaciteitsonderzoeken

De uitgevoerde capaciteitsonderzoeken voor het bewegingsonderwijs en sportaccommodaties geven een goed beeld van de bezetting en knelpunten van de binnensportaccommodaties. Voor het bewegingsonderwijs is voldoende capaciteit beschikbaar, maar op langere termijn kunnen mogelijk knelpunten ontstaan, met name in de stadsdelen Centrum/oude wijken en Zuid. De ambitie en visie op meer bewegen en de ontwikkeling van nieuwe woonwijken (en intensivering binnen de bestaande stad) kunnen overigens leiden tot een toename van de behoefte aan ruimte voor bewegingsonderwijs. Om te voorzien in aanvullende capaciteit wordt uitgegaan van een uitbreiding met in totaal vier gymzalen.

Verspreid over de gemeente zijn voldoende binnensportaccommodaties beschikbaar. In kwalitatieve zin sluit de capaciteit niet geheel aan op de behoefte: er is behoefte aan meer sporthalcapaciteit terwijl er meer dan voldoende gymzalen beschikbaar zijn. Ook in functionele zin sluit de sporthalcapaciteit niet geheel aan op de behoefte. De vloerafmetingen van een aantal zalen beperkt de inzetbaarheid. Daarnaast is het wenselijk om enkele sporthallen te faciliteren met een tribune en horecavoorziening om wedstrijdgebruik beter te kunnen faciliteren en een thuisbasis te creëren voor sportclubs. Om tegemoet te komen aan de behoefte aan de genoemde sporthalcapaciteit is het wenselijk op termijn het areaal van sporthallen uit te breiden met enkele sporthallen, die bij voorkeur voorzien zijn van een tribune en waarbij gebruik kan worden gemaakt van een horecavoorziening.

Voor de uitbreiding van de capaciteit en verbetering van de mogelijkheden voor binnensport is een eerste verkenning uitgevoerd naar de koppelkansen met de ontwikkelingen van de projecten van het IHP en de wijk- en in het oosten en westen van de gemeente. Koppelkansen kunnen ontstaan doordat het gebruik van een sporthal of sportzaal kan worden gecombineerd met gebruik door onderwijs, of door clustering met andere functies. Gebiedsontwikkelingen die mogelijkheden kunnen bieden voor een areaaluitbreiding voor de binnensport zijn Suikerzijde en Kardingse.

5. Kwaliteit huidige portefeuille

In aanvulling op de uitgevoerde capaciteitsonderzoeken is een kwalitatieve analyse uitgevoerd van de bestaande portefeuille van binnensportaccommodaties. Op basis van deze analyse kan worden getoetst in hoeverre de bestaande portefeuille voldoet aan het in hoofdstuk 3 opgenomen kwaliteitskader.

5.1 Criteria kwaliteit accommodaties

De kwaliteit van de binnensportaccommodaties is in beeld gebracht op de volgende aspecten:

- **Belevingswaarde:** De algehele uitstraling en functionele kwaliteit van de accommodatie: in hoeverre nodigt de accommodatie uit tot gebruik voor onderwijs en binnensport? In welke mate is er sprake van een prettige atmosfeer en goed comfort (klimaat, lucht, akoestiek)? Is de accommodatie goed toegankelijk?
- **Functionele waarde:** De functionaliteit van een gymzaal, sportzaal of sporthal wordt voornamelijk bepaald door afmetingen van de zaal(delen). Voor het vloeroppervlak van een gymzaal(deel) wordt onderscheid gemaakt naar de basisafmeting volgens de Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs (12 x 21 m) en de afmetingen conform KVLO (14 x 22 m). Voor brede inzetbaarheid van sporthallen is een minimale afmeting van 24 x 44 meter wenselijk. Voor de hoogte van de gymzalen wordt een gewenste hoogte van 5,5 meter aangehouden, voor sporthallen 7 meter.
- **Technische waarde:** De technische kwaliteit van een accommodatie is globaal geïnventariseerd aan de hand van een schouw, waarbij globaal gekeken is naar de technische staat en onderhoudsconditie van het gebouw. Ook is het bouwjaar van een accommodatie een belangrijke indicator voor de technische kwaliteit en de resterende levensduur van een accommodatie.

Per binnensportaccommodatie is bepaald of de kwaliteit met betrekking tot bovengenoemde aspecten goed, redelijk of slecht scoort. De bevindingen van de individuele accommodaties zijn ter toetsing voorgelegd aan de eigenaren en/of beheerders van de accommodaties, in casu Sport050, het Vastgoedbedrijf en de betreffende schoolbesturen, en waar daar aanleiding toe was bijgesteld. Ook is gekeken of de resultaten van het in 2019 uitgevoerde klanttevredenheidsonderzoek naar de gymzalen reden tot bijstelling van de score geeft. Omdat niet alle binnensportaccommodaties zijn opgenomen in het klanttevredenheidsonderzoek en ook het aantal respondenten aanzienlijk verschilt, zijn de resultaten niet integraal doorgerekend in de scores van de accommodaties.

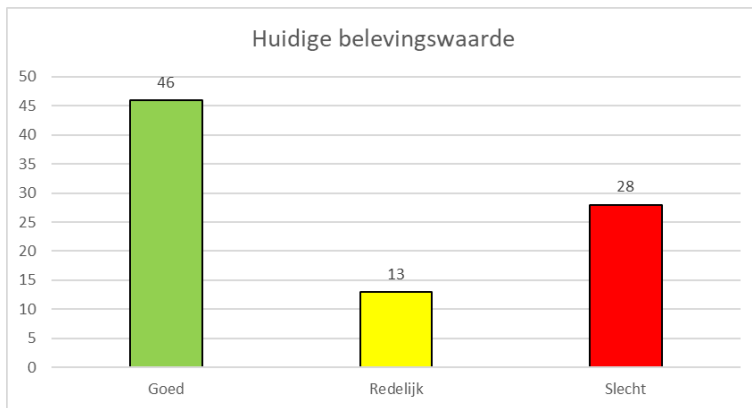
5.2 Beoordeling kwaliteit accommodaties

De inventarisatie is bedoeld om een indruk te krijgen van de kwaliteit van de algehele portefeuille van binnensportaccommodaties. De beoordelingen zijn, gezien de globale en abstracte beoordeling, nadrukkelijk niet bedoeld om de kwaliteit van de individuele accommodaties met elkaar te vergelijken en te prioriteren in volgorde van huisvestingsmaatregelen. Hierbij is in algemene zin een waardering toegekend op basis van het in paragraaf 3.4 opgenomen kwaliteitskader.

5.2.1 Belevingswaarde

De belevingswaarde wordt beoordeeld op de algehele uitstraling en algemene indruk van de accommodatie, klimaat atmosfeer, comfort en toegankelijkheid.

Ongeveer de helft van de accommodaties scoort goed op de belevingswaarde. Circa 32% scoort echter slecht op dit aspect. Deze score hangt samen met de leeftijd van de accommodaties. Vooral de gymaccommodaties uit de periode 1945-1981 worden slecht beoordeeld.

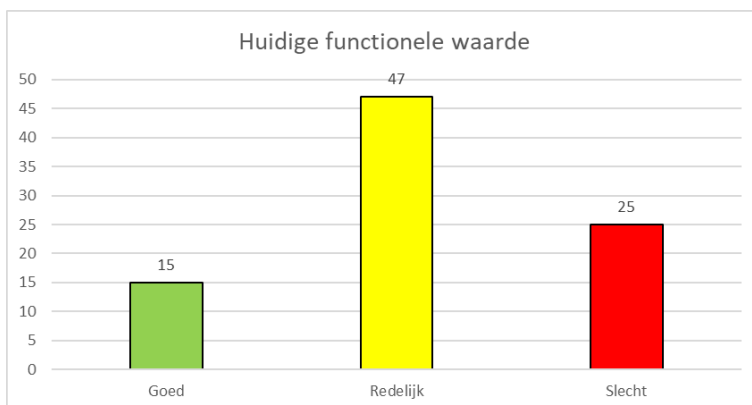

5.2.2 Functionele waarde

De functionele waarde wordt bepaald door zaalafmetingen. Gymzalen worden als goed beoordeeld wanneer deze voldoen aan de KVLO-norm (gymzalen 22 x 14 m en sporthallen 44 x 24 m) en een vrije hoogte hebben van minimaal 5,5 meter. Wanneer de zaal kleiner is dan 12 x 21 meter en lager dan 5 meter dan scoort de zaal slecht. Uitzondering hiervoor zijn aaneengesloten gymzalen. Deze worden bij een hoogte van 5,5 of lager als "slecht" gezien. Sporthallen die minimaal 24 x 44 meter groot zijn en een vrije hoogte van minimaal 7 meter hebben, worden als "goed" beoordeeld.

Voor het gebruik voor binnensport zijn de accommodaties niet exact te beoordelen. De eisen die vanuit de binnensport aan de accommodaties worden gesteld, zoals uitloopruijnte en hoogte, verschillen per sport. De geschiktheid van een gymzaal of sporthal wordt daarnaast mede bepaald door de doelgroep (junioren of senioren, wedstrijd-niveau) en het gebruik (training of wedstrijd). Daarom wordt aangesloten bij de genoemde beoordeling op KVLO-norm en moet bij roostering zoveel als mogelijk een goede match worden gemaakt tussen behoefte en functionele kwaliteit van de accommodatie.

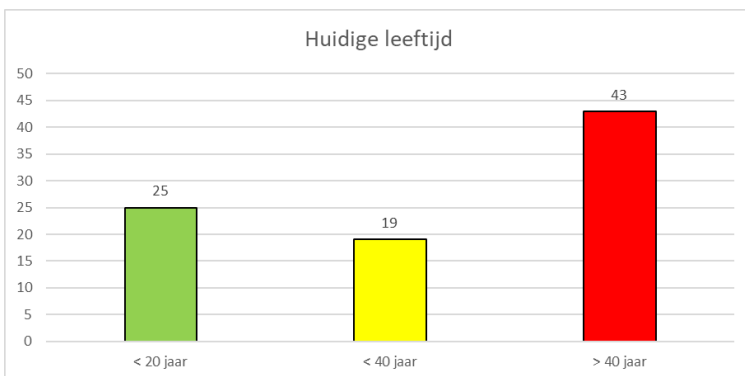
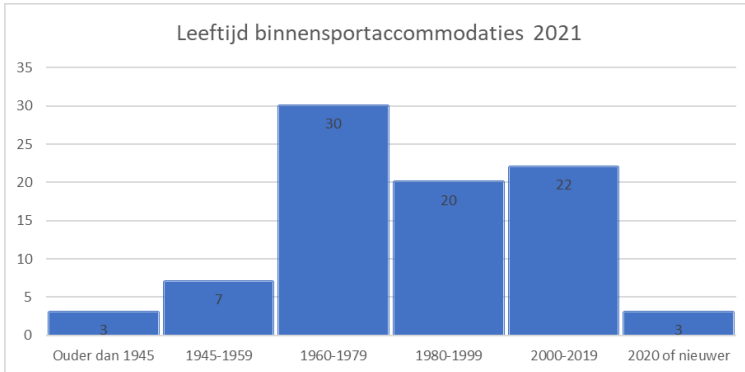
Slechts 15 accommodaties scoren goed op het aspect functionele waarde. 54% is gebaseerd op de basisafmetingen die lange tijd op grond van de verordening voor gymzalen is gehanteerd en daarmee redelijk scoort. 28% is kleiner dan de gestelde basisafmetingen en scoort daarmee slecht. De panden die slecht scoren op de functionele waarden komen voornamelijk uit de leeftijdscategorie 1960-1979.

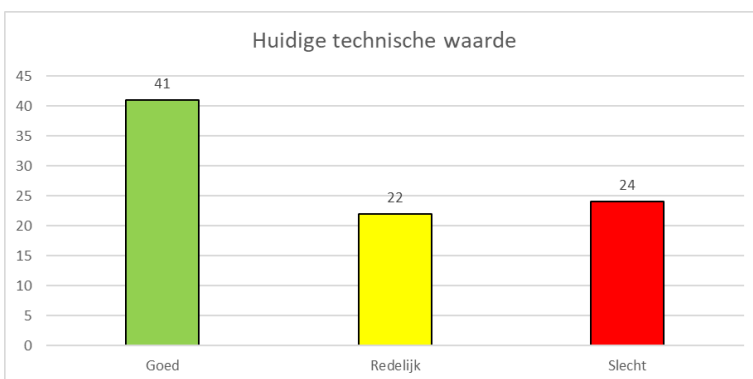
5.2.3 Technische waarde

Voor de technische waarde wordt onderscheid gemaakt naar de leeftijd van de accommodaties en is op basis van de schouw een indicatie gegeven van de technische kwaliteit. Onder technische kwaliteit wordt de bouwkundige en installatietechnische conditie van het gebouw verstaan, bijvoorbeeld de kwaliteit van de sportvloer, het tegelwerk of de verwarmingsinstallatie. De technische kwaliteit zit veelal in niet direct zichtbare zaken.

De leeftijd is een belangrijke indicator voor de technische kwaliteit en de resterende levensduur van de accommodaties. Gemiddeld heeft een sportaccommodatie een levensduur van 40 à 50 jaar, eventueel te verlengen met een renovatie. De portefeuille van binnensportaccommodaties is daarmee op leeftijd. Ongeveer de helft van de accommodaties is ouder dan 40 jaar. Circa 29% is jonger dan 20 jaar.

De technische staat van circa 47% van de accommodaties wordt als goed beoordeeld. Van de overige accommodaties wordt ongeveer de helft als redelijk en de andere helft als slecht beoordeeld. Een slechte technische staat betekent overigens niet dat er sprake is van een onveilige situatie, maar geeft aan dat op korte termijn een renovatie of vervangende nieuwbouw wenselijk dan wel noodzakelijk is. Dit kan verklaard worden door de hoge leeftijd van een aanzienlijk deel van de accommodaties.

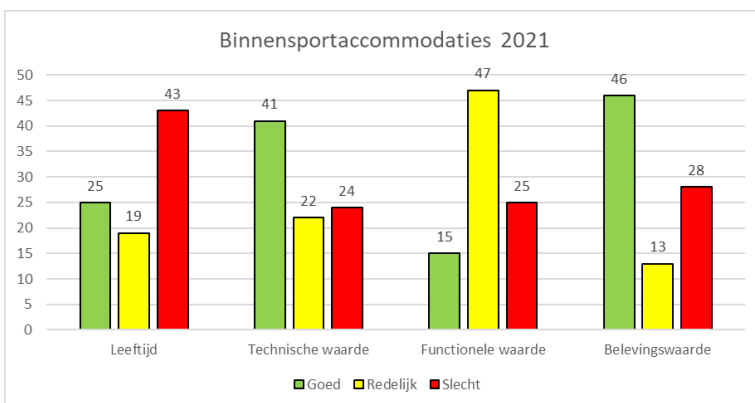
5.3 Conclusies kwaliteit huidige portefeuille

De huidige portefeuille kenmerkt zich door de relatief hoge leeftijd, en als gevolg daarvan een relatief korte resterende levensduur. Meer dan de helft van de binnensportaccommodaties is meer dan 40 jaar oud en nadert daarmee in afzienbare tijd het einde van hun (technische) levensduur. Dit strookt met het landelijk beeld: veel sportaccommodaties zijn in de jaren '60 en '70 van de vorige eeuw gerealiseerd, toen na de wederopbouw na de Tweede Wereldoorlog op grotere schaal middelen konden worden vrijgemaakt. De leeftijd van de binnensportaccommodaties heeft zijn weerslag op de kwaliteit. Met name de functionele kwaliteit van een groot aantal accommodaties voldoet niet aan het kwaliteitskader dat voor nieuwbouw is gesteld.

De uitstraling van de binnensportaccommodaties scoort ondanks de leeftijd van de portefeuille gemiddeld genomen redelijk tot goed.

De technische kwaliteit is in relatie tot de leeftijd van de portefeuille redelijk te noemen. Een aantal binnensportaccommodaties vraagt op korte termijn om vervanging of renovatie.

Geconcludeerd kan worden dat de leeftijd en bouwperiode van een aanzienlijk deel van huidige portefeuille zijn weerslag heeft op kwaliteit. Mede gezien de relatief hoge leeftijd zal de kwaliteit in de toekomst verder verslechteren wanneer er geen adequate maatregelen worden genomen.

6. Koppelkansen

In dit integraal toekomstperspectief worden op hoofdlijnen scenario's voor de vernieuwing en uitbreiding van de portefeuille van binnensportaccommodaties verkend. Naast deze abstracte en met name financiële benadering is ook verkend waar in de uitvoering van maatregelen inhoudelijke koppelkansen liggen met de uitvoering van de projecten van het IHP en met de gebiedsontwikkelingen en wijkvernieuwingsprojecten. Door deze koppelkansen nu al te signaleren kan in de betreffende projecten rekening worden gehouden met het kunnen verzilveren van deze koppelkansen.

6.1 Ontwikkelingen IHP

In het IHP 2020-2039 zijn de maatregelen genoemd die de komende periode in de onderwijshuisvesting moeten worden uitgevoerd. De (start van de planvorming voor) maatregelen tot en met 2023 zijn concreet voor het betreffende jaar gepland, voor de daarop volgende 16 jaar zijn de benodigde maatregelen in tranches van vier jaar weergegeven. Deze doorkijk is indicatief. Bij de vierjaarlijkse actualisatie van het IHP wordt de onderwijshuisvestingsportefeuille weer tegen het licht gehouden en worden de maatregelen waar nodig bijgesteld en voor de eerstkomende jaren verder geconcretiseerd.

De uitvoering van maatregelen in het IHP kan van invloed zijn op de binnensportaccommodaties. Van 14 van de onderwijsgebouwen, waarvoor in het IHP een huisvestingsmaatregel is voorzien, is sprake van een inpandige of fysiek aangrenzende gymvoorziening. Nieuwbouw, renovatie of upgrade van het schoolgebouw betekent in deze gevallen zeer waarschijnlijk ook een aanpassing van de gymzaal.

Het moment van (vervangende) nieuwbouw van een schoolgebouw, al dan niet een andere locatie, is vaak een logisch moment om de gymzalen ook te vervangen en te bezien of deze in de nieuwe situatie kunnen worden geoptimaliseerd. Wanneer twee of meer nabij elkaar gelegen scholen met een gymvoorziening voor nieuwbouw in aanmerking komen, kan worden verkend of een clustering van gymzalen mogelijk is, zodat daarmee een voorziening wordt gecreëerd die beter inzetbaar is voor binnensport. Koppelkansen die in de uitwerking van het IHP nader zullen worden verkend en uitgewerkt zijn onder andere:

- In het IHP is in 2022 voorzien in de vervanging van de oudbouwgedeelte van het Maartenscollege. Op de grens van het oudbouwgedeelte en het nieuwere gedeelte zijn drie gymzaaldelen gesitueerd, namelijk een gymzaal en een dubbele zaal, die als onderdeel van de vernieuwing van de huisvesting moeten worden aangepakt. Ook wordt onderzocht of het mogelijk is (een deel van) de GSV te huisvesten bij het Maartenscollege. Bij clustering van het onderwijs is het ook mogelijk gymzalen te clusteren, waarbij onderzocht kan worden of het mogelijk en wenselijk is gymzalen te clusteren tot een sportzaal.
- Voor het Parcival College is vooralsnog in het tijdvak 2024-2027 voorzien in transformatie en vervangende nieuwbouw van de drie schoollocaties. In de planuitwerking kan worden onderzocht of het wenselijk en ook in ruimtelijke zin mogelijk is om de aan deze locaties gekoppelde gymzalen aan de Merwedestraat en Reggestraat op een nader te bepalen locatie te clusteren tot een sportzaal.

6.2 Wijkvernieuwing

De Groninger wijkvernieuwing gaat niet alleen over het verbeteren van woningen, maar betreft ook de integrale aanpak van onder andere armoede, een veilige buurt, positief opgroeien en prettig, duurzaam en gezond wonen. Het is van belang dat kinderen en jongeren zo veel mogelijk gelijke kansen hebben om op een positieve manier op te groeien en de benodigde vaardigheden te kunnen ontwikkelen om zich te kunnen vormen tot perspectiefrijke en verantwoordelijke volwassenen. Onderwijs en sport spelen hierin een belangrijke rol. Goede en uitnodigende sportvoorzieningen dragen bij aan een hogere sportparticipatie en helpen bij het opbouwen van sportief kapitaal.

Met inzet van middelen uit de Regiodeal kan, in combinatie met de gezondere inrichting van de openbare ruimte, een bijdrage worden geleverd aan betere en meer uitnodigende sportvoorzieningen, waardoor de drempels om te gaan sporten worden verlaagd. Onderzocht kan worden of met eventuele inzet van extra middelen prioriteit kan worden gegeven aan een verbetering of vervanging van binnensportaccommodaties in de wijkvernieuwingswijken.

Een te verkennen koppelkans ligt in de huisvesting voor de Bisschop Bekkersschool. Voor de Bisschop Bekkersschool is in het IHP in 2020 voorzien in nieuwbouw. De Bisschop Bekkersschool maakt voor haar bewegingsonderwijs gebruik van de gymzaal en sporthal Selwerd, bij Vensterschool SPT. In de planuitwerking kan nader worden onderzocht of er met de wijkvernieuwing in de wijk Paddenpoel kansen liggen om aan de wens van de Bisschop Bekkersschool, om een eigen voorziening voor bewegingsonderwijs te hebben, te kunnen voldoen. De kansen hangen onder andere samen met de toekomst van de voorzieningen van de gymzaal en sporthal Selwerd (bouwjaar 1968) en de toekomstige bestemming van de onderwijshuisvesting aan de Bessemoerstraat.

6.3 De Held

Aan de westzijde van de stad, ten westen van Vinkhuizen wordt de nieuwbouwwijk De Held gerealiseerd. De eerste twee fasen zijn gereed, fase 3 wordt ontwikkeld tussen De Held fase 2 en de naastgelegen woonwijk Gravenburg. Momenteel wordt nog nagedacht over de omvang en spreiding van voorzieningen in en rond deze nieuwbouwoontwikkeling. Nog niet duidelijk is of er in De Held behoefte is aan een basisschool, of dat de behoefte kan worden ingevuld door de scholen in Vinkhuizen. Wanneer een basisschool noodzakelijk blijkt te zijn, zal waarschijnlijk ook een gymzaal nodig zijn. In de planning en uitwerking van voorzieningen kan worden onderzocht of er koppelkansen zijn in het clusteren van voorzieningen in De Held en de omliggende wijken, waardoor gebruik en inzetbaarheid kunnen worden geïntensiveerd.

6.4 Suikerzijde

Op het terrein van de voormalige suikerfabriek wordt een stadsdeel ontwikkeld met een stedelijk karakter, maar ook met ruimte voor sporten, bewegen en ontspannen. Er komen circa 5.000 woningen en diverse maatschappelijke en commerciële voorzieningen. De ontwikkeling start met deelgebied noord met circa 2.000 woningen. Gezien de omvang van het stadsdeel zullen ook voorzieningen voor basisonderwijs moeten worden gerealiseerd en zal ook minimaal één gymzaal voor het basisonderwijs nodig zijn.

De aanleg van een station in Suikerzijde maakt dit gebied interessant voor het vestigen van onderwijsinstellingen in het vervolgonderwijs. De situering van onderwijsinstellingen maakt Suikerzijde ook een logische plek voor de realisatie van een sporthal. De mogelijke combinatie van het gebruik overdag door het onderwijs en in de avonden en weekenden door sportclubs verbetert de exploitatiemogelijkheden van een sporthal. Afhankelijk van het gebruik van de sporthal door het vervolgonderwijs kan een deel van de capaciteit mogelijk ook worden ingezet voor het basisonderwijs. Op basis van de huidige plannen wordt de mogelijke realisatie rond 2031 mogelijk geacht.

Een sporthal in Suikerzijde biedt een kans om de sporthalcapaciteit aan de westzijde van de gemeente te vergroten.

6.5 Kardinge

Sportcentrum Kardinge (met subtropisch zwembad, schaatsbaan, ijshal, sporthal, dojo, squash- en tennisbanen) viert in 2023 haar dertigste verjaardag. Nu al, maar zeker dan, is het noodzakelijk om de faciliteiten voor het zwemmen en het schaatsen te vernieuwen.

De functionaliteit en het huidige aanbod voldoet niet meer aan de eisen en wensen van haar bezoekers, de gebouwen en de installaties zijn technisch afgeschreven of voldoen wettelijk niet meer en er moet flink geïnvesteerd worden om de bedrijfsvoering te garanderen, los van elke ambitie.

In maart 2020 zijn de eerste resultaten van een verkenning van de toekomstpotentie van Sportcentrum Kardinge besproken in een opiniërende bijeenkomst met de raadscommissie. In april 2021 is de raad geïnformeerd over de voortgang, waarin de herontwikkeling van het sportcentrum als regionale, multifunctionele en goed bereikbare voorziening gebruikt kan worden als vliegwiel en aanjager voor verdere ontwikkeling van dit gebied. Een opgave die veel kansen met zich meebrengt om de potentie van Kardinge beter te benutten en om onze ambities, maar ook van andere private en maatschappelijke partijen, waar te maken.

In de uitwerking van de opgave zijn onder andere de koppelkansen verkend tussen de herontwikkeling van Kardinge en de onderwijspartners het Alfa-college en de Topsport Talent School van het H.N. Werkman College (Openbaar Onderwijs Groningen) om zich met (een deel van) hun opleidingen steviger te vestigen op Kardinge. Multifunctioneel en flexibel ruimtegebruik en het uitbreiden van de binnensportcapaciteit, bijvoorbeeld met het toevoegen van een tweede sporthal, is daar onderdeel van. De toevoeging van een tweede sporthal biedt de kans om de sporthalcapaciteit aan de oostzijde van de gemeente uit te breiden.

Het Bidbook is op 28 september jl. door het college vastgesteld. De raad is per brief geïnformeerd. In dit Bidbook laten wij zien welke richting wij op willen met het sportcentrum en het recreatiegebied en welke ambities wij in samenwerking met onze onderwijspartners, het bedrijfsleven en andere maatschappelijke organisaties willen realiseren. De vervolgstap is het opstellen van een gebiedsvisie met ontwikkelstrategie die eind 2022 aan de raad wordt voorgelegd.

7. Scenario's portefeuilleontwikkeling

Om de portefeuille voor binnensportaccommodaties beter aan te laten sluiten op de behoefte, is uitbreiding en vernieuwing van de accommodaties nodig. Om een beeld te schetsen van de omvang van de investeringen voor deze uitbreiding en vernieuwing, is een aantal scenario's opgesteld en doorgerekend. Daarbij zijn de 'total costs of ownership' beschouwd: zowel de lasten als gevolg van de investering als de exploitatielasten in de gebruiksfase zijn in de doorrekening meegenomen. In aanvulling op deze scenario's is ook een aantal maatregelen benoemd, die een kwaliteitsimpuls geven aan de accommodaties. De scenario's en maatregelen voor kwaliteitsimpuls worden in dit hoofdstuk toegelicht.

De accommodaties die onttrokken zijn aan het onderwijs zijn buiten de scenario's gelaten.

7.1 Scenario's

De scenario's zijn erop gericht om, op termijn, de portefeuille te laten voldoen aan het in paragraaf 3.4 gestelde kwaliteitskader. Het onderscheid tussen de scenario's wordt met name gemaakt door het tempo waarin de vervanging van de accommodaties plaatsvindt. De volgende scenario's zijn doorgerekend:

- *Scenario 1: In het spoor van het IHP:* Van diverse onderwijsgebouwen, waarvoor in het IHP een huisvestingsmaatregel is voorzien, is sprake van een inpandige of fysiek aangrenzende gymzaal. Bij uitvoering van de huisvestingsmaatregel moet de gymzaal waarschijnlijk ook worden vernieuwd. Dit leidt tot een basisscenario dat een 'nullijn' vormt, waarmee slechts invulling wordt gegeven aan de noodzaak voor het primair en voortgezet onderwijs, maar nog geen sprake is van een integraal plan dat ook tegemoet komt aan de behoefte voor binnensport.
- *Scenario 2: IHP en areaaluitbreiding:* In dit scenario wordt het eerste scenario uitgebreid met de areaaluitbreiding voor bewegingsonderwijs en binnensport. Hierbij is uitgegaan van het op termijn toevoegen van twee sporthallen en vier gymzalen.
- *Scenario 3: IHP, areaaluitbreiding en consolidatie leeftijd portefeuille:* In dit scenario wordt uitgegaan van een vervangingstempo van de bestaande binnensportaccommodaties, waarbij de huidige leeftijd van de accommodaties stabiel blijft op circa 37 jaar.
- *Scenario 4: IHP, areaaluitbreiding en verjonging portefeuille:* In dit scenario wordt ervan uitgegaan dat alle binnensportaccommodaties, die momenteel ouder dan 40 jaar zijn, in de periode tot 2039 worden vernieuwd. De binnensportaccommodaties die verbonden zijn aan een onderwijsgebouw worden alleen vervangen wanneer het onderwijsgebouw in deze periode ook wordt vervangen. Daarmee zijn er rond 2040 geen 'vrijstaande' binnensportaccommodaties meer die ouder zijn dan 60 jaar.

De gehanteerde uitgangspunten voor de berekening van de financiële impact van de scenario's zijn in bijlage 2 weergegeven.

In alle hierboven geschetste scenario's duurt het vele jaren om de gewenste kwaliteitsslag in de portefeuille te maken. Om ook op kortere termijn een kwaliteitsslag te kunnen maken is een aantal investeringen voorzien, die onafhankelijk van het scenario op kortere termijn al wenselijk dan wel noodzakelijk zijn om te realiseren, die in relatie tot de investeringen in vervanging met relatief beperkte investeringen kunnen worden gerealiseerd. Deze maatregelen zijn daarom in de doorrekening van alle scenario's opgenomen. De voorgestelde kwaliteitsimpulsen worden in paragraaf 7.2 toegelicht. Vervolgens worden vanaf paragraaf 7.3 de genoemde scenario's behandeld.

7.2 Kwaliteitsimpuls

Om op korte termijn een kwaliteitsslag te kunnen realiseren is een drietal kwaliteitsimpuls benoemd. Ten eerste is de akoestiek in een aantal binnensportaccommodaties een probleem, dat leidt tot gezondheidsklachten. Daarnaast kan door middel van innovatievere inrichting een impuls worden gegeven aan de kwaliteit van het bewegingsonderwijs. Ten slotte kan aanpassing van het entreegebied een binnensportaccommodatie meer toegankelijk en laagdrempelig maken. Deze kwaliteitsimpuls worden hieronder toegelicht.

7.2.1 Kwaliteitsimpuls: 'verbetering akoestiek'

De akoestiek in met name de oudere binnensportaccommodaties laat te wensen over. Gymdocenten klagen over gehoorklachten vanwege de slechte akoestiek. De eigenaar van de accommodaties (gemeente of schoolbestuur) is verplicht zorg te dragen voor een veilige (werk)plek voor (vak)leerkrachten en leerlingen. Bij nieuwbouw of renovatie van de accommodaties wordt weliswaar akoestische wandbekleding toegepast om ervoor te zorgen dat de akoestiek naar behoren is, maar omdat in de geschetste scenario's slechts een beperkt aantal accommodaties per jaar wordt vervangen, is er voor een aantal accommodaties te lang sprake van een onveilige werkplek. Daarom wordt voorgesteld om, samen met de schoolbesturen, dit probleem in beeld te brengen en een gezamenlijk plan van aanpak op te stellen voor de verbetering van de akoestiek, waarbij zowel gemeente als schoolbesturen als eigenaren van de accommodaties zorgdragen voor een goede werkomgeving. Omdat er onvoldoende inzicht is in de omvang van de klachten over akoestiek bij de accommodaties die in eigendom van de gemeente zijn, is vooralsnog uitgegaan van het verbeteren van circa 10 gymzalen van de gemeente, hetgeen met een indicatieve investering van circa € 30.000,- per gymzaal uitkomt op een totale indicatieve investering van circa € 300.000,-. Mocht blijken dat de klachten over de akoestiek omvangrijker zijn, dan zal de benodigde omvang in de investering navenant hoger zijn.

7.2.2 Kwaliteitsimpuls: 'innovatieve inrichting'

Het budget voor de eerste inrichting met inventaris bij nieuwbouw van gymzalen is conform de Verordening genormeerd en bedraagt circa € 56.000,- per gymzaal/zaaldeel. Dit genormeerde bedrag wordt ook gehanteerd wanneer de gemeente eigenaar is van de gymzaal. Met dit budget is het mogelijk om de traditionele basisinrichting aan te schaffen. Met deze basisinrichting zijn de mogelijkheden zeer beperkt om een uitdagende gymles te verzorgen die aansluit bij de behoefte van kinderen van deze tijd. Het budget biedt onvoldoende ruimte om (ook) gebruik te maken van technologie in interactieve lesvormen door bijvoorbeeld het toepassen van wand- en vloerprojectie en smartgoals.

Om ook de gewenste vernieuwingsslag in innovatieve inrichting mogelijk te maken zijn extra middelen noodzakelijk. Daarom is een investering voorzien om voor een beperkt aantal zalen bij vervanging aanvullend budget beschikbaar te stellen. Daarmee is het mogelijk om ofwel voor de betreffende zaal innovatieve interactieve lesvormen toe te passen, waarbij de zaal door inroostering ook door andere scholen in de wijk kan worden gebruikt, ofwel door een aantal innovatieve toepassingen aan te schaffen, die kunnen rouleren over de gymzalen. Hiervoor wordt uitgegaan van een indicatieve investering van € 75.000,- per accommodatie voor 10 accommodaties in verschillende wijken, resulterend in een totale investering van € 750.000,-.

7.2.3 Kwaliteitsimpuls: 'uitnodigend entreegebied'

Om ook op kortere termijn een impuls te geven aan de sportparticipatie door de sportaccommodaties meer uitnodigend en beter toegankelijk te maken, is het wenselijk om met name te investeren in functionele en esthetische aanpassingen van het entreegebied van een aantal accommodaties. Hierbij wordt gedacht aan meer transparantie van het entreegebied, vriendelijke kleurstellingen en verbetering van het terrein van het entreegebied, door bijvoorbeeld ook bewegen in het (openbaar) gebied rondom de entree van de accommodatie te verbeteren. Doelstelling is dat sport beter zichtbaar en laagdrempeliger wordt. Hiervoor wordt met name gedacht aan de accommodaties die ook voor binnensport (kunnen) worden ingezet in de wijken waar de sportparticipatie laag is. Vooralsnog is uitgegaan van minimaal 5 tot maximaal 10 accommodaties. Voor de aanpassing tot een uitnodigend entreegebied is een beperkte gemiddelde

indicatieve investering van € 200.000,- per aan te passen accommodatie aangehouden. Mogelijk kan met het samenbrengen van plannen en middelen in wijkvernieuwing de kwaliteitsimpuls worden versterkt.

7.3 Scenario 1: 'In het spoor van het IHP'

Het eerste van de vier verkende scenario's is direct gerelateerd aan het IHP. Een aanzienlijk aantal gymzalen is onlosmakelijk verbonden met een schoolgebouw. Dit betreft gymzalen die volledig inpandig zijn, gymzalen die direct aansluitend op het schoolgebouw zijn gerealiseerd en veelal in dezelfde bouwperiode zijn gerealiseerd. Voor een deel van deze schoolgebouwen is in het IHP 2020-2039 een maatregel voorzien. De maatregelen variëren van een functionele en/of technische upgrade tot volledige renovatie of nieuwbouw. Voor de gymzalen die onlosmakelijk verbonden zijn met deze schoolgebouwen wordt ervan uitgegaan dat deze in het jaar waarvoor in het IHP een maatregel is voorzien, dezelfde maatregel wordt uitgevoerd. Voor nieuwbouw is doorgaans geen andere mogelijkheid, omdat het praktisch onmogelijk is de gymzaal bij sloop te behouden, hetzij door de fysieke verbondenheid, hetzij door de situering op het perceel. Ook voor de minder ingrijpende maatregelen als functionele en technische upgrades en renovatie wordt ervan uitgegaan dat de gymzaal gelijk met de verbetering van het schoolgebouw wordt aangepakt. Daarmee ondergaat de gymzaal dezelfde levensduurverlenging als het schoolgebouw. In totaal betreft dit 38 locaties, waarvan voor 17 locaties nieuwbouw is voorzien. Op het moment dat de geplande maatregel daadwerkelijk wordt uitgewerkt, moet nader bekeken worden of deze maatregel ook voor de gymzaal uitvoerbaar is conform de dan geldende normen en het opgestelde kwaliteitskader. Het is niet ondenkbaar dat alsnog blijkt dat nieuwbouw noodzakelijk is, maar voorsnog worden de maatregelen in het IHP aangehouden. Ook kan bij de herontwikkeling van schoollocaties waar sprake is van een vrijstaande binnensportaccommodatie tot de conclusie worden gekomen dat nieuwbouw van de binnensportaccommodatie de meest gunstige oplossing is. In deze gevallen worden de gemaakte afwegingen en de financiële consequenties in de businesscase voor de betreffende locatie inzichtelijk gemaakt.

Gezien de koppeling met het IHP, is dit scenario feitelijk geen keuze, maar een minimumscenario, voortvloeiend uit het IHP. Met dit scenario wordt maar beperkt invulling gegeven aan een integraal goed inzetbare portefeuille, aangezien dit met name gymzalen en niet zozeer accommodaties voor binnensport betreffen. Voor de periode tot en met 2027 zijn in het IHP de in onderstaande tabel opgesomde projecten gepland, waar in de huidige huisvesting een inpandige of direct aan de school grenzende gymaccommodatie is opgenomen. Daarbij wordt opgemerkt dat de projecten in de periode 2024- 2027 in het IHP als doorkijk van toekomstige projecten zijn opgenomen. Bij de eerstvolgende herijking van het IHP kunnen wijzigingen optreden in de maatregelen en prioritering van de maatregelen, waardoor de projecten nog kunnen wijzigen.

Jaar	School/accommodatie	Maatregel	Investering (indicatief)
2020	Van Heemskerckstraat (Erasmusschool)	Functionele upgrade alternatieve locatie	€ 70.000,-
2021	IKC Groenewei	Nieuwbouw	€ 5.000.000,-
2021	Rummerinkhof (Brinkschool)	Nieuwbouw	€ 2.500.000,-
2021	Celebesstraat (De Kleine Wereld)	Nieuwbouw	€ 2.500.000,-
2022	Hemmenlaan (Maartenscollege)	Renovatie/nieuwbouw	€ 7.500.000,-
2023	Distributiestraat (Fiduciaschool)	Nieuwbouw	€ 2.500.000,-
2024-2027	Magnoliastraat 1 (Gomarus)	Nieuwbouw	€ 2.500.000,-
2024-2027	Ina Boudierplantsoen (Dr. J. de Graafschool)	Nieuwbouw	€ 2.500.000,-
2024-2027	Merwedestraat (Parcival College)	Nieuwbouw	€ 2.500.000,-
2024-2027	Admiraal de Ruyterlaan (CSG Augustinus)	Nieuwbouw	€ 5.000.000,-
2024-2027	Reggestraat (Parcival College)	Nieuwbouw	€ 2.500.000,-

Naast deze aan het IHP gekoppelde maatregelen wordt ook nieuwbouw gerealiseerd voor de afgebrande gymzalen aan de Molukkenstraat en de Mellensteeg (Haren).

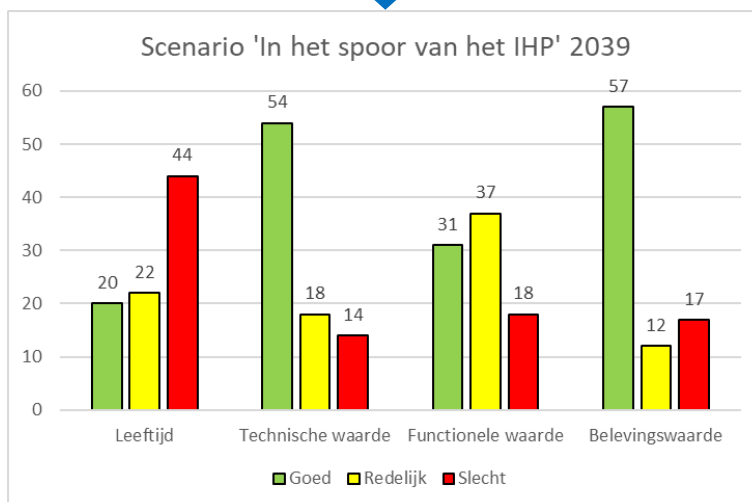
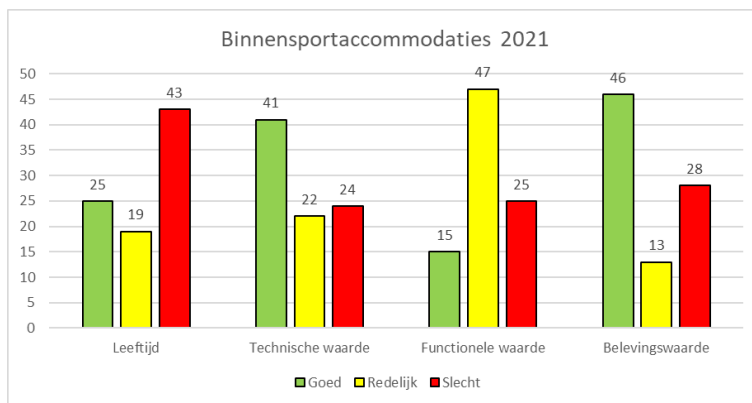
De kredieten voor bovengenoemde investeringen zijn of worden opgenomen in de kredietaanvragen die afzonderlijk per IHP-project aan de raad ter besluitvorming worden voorgelegd.

7.3.1 Investeringsen en lasten scenario 1

Het minimumscenario dat in het spoor van het IHP zonder meer moet worden uitgevoerd leidt tot een indicatieve investeringsomvang van € 72 miljoen, inclusief de kosten van de in paragraaf 7.2 benoemde kwaliteitsimpulsen en investeringen voor renovatie om levensduurverlenging van in stand te houden accommodaties mogelijk te maken. De structurele jaarlasten bij uitvoering van de maatregelen nemen toe met circa € 4,5 miljoen.

7.3.2 Kwaliteitsverbetering scenario 1

De maatregelen die in dit scenario worden uitgevoerd, leiden tot een verbetering van de technische en functionele kwaliteit en de belevingswaarde. De gemiddelde leeftijd van de accommodaties neemt in dit scenario toe.

7.4 Scenario 2: IHP en areaaluitbreiding

Uit de in hoofdstuk 4 toegelichte capaciteitsonderzoeken blijkt dat er behoefte is aan een uitbreiding van het areaal van binnensportaccommodaties. In aanvulling op de maatregelen die volgen uit het IHP, is op termijn behoefte aan extra capaciteit in de stadsdelen Centrum/oude wijken en Zuid. Vooralsnog wordt ervan uitgegaan dat op termijn uitbreiding van de huidige capaciteit met een extra gymzaal nodig is in één van deze stadsdelen. Daarnaast is naar verwachting extra capaciteit voor bewegingsonderwijs nodig bij toekomstige basisscholen in de Eemskanaalzone, Meerstad, De Held en Suikerzijde. Daarvoor is in dit onderzoek uitgegaan van een totale uitbreiding van de capaciteit voor bewegingsonderwijs met 4 gymzalen, verspreid over de looptijd van het plan. Voor binnensport is op termijn behoefte aan uitbreiding met een aantal sporthallen, bij voorkeur met tribune en kantine. In dit scenario is uitgegaan van een uitbreiding met twee sporthallen. In hoofdstuk 6 zijn de meest voor de hand liggende locaties voor de uitbreiding van het areaal aan sporthallen benoemd: sporthal Kardingse en Suikerzijde. De planning van de realisatie van deze binnensportaccommodaties is gezien de onzekerheden in gebiedsontwikkelingen indicatief en zijn afgestemd op de indicatieve planning van deze gebiedsontwikkelingen.

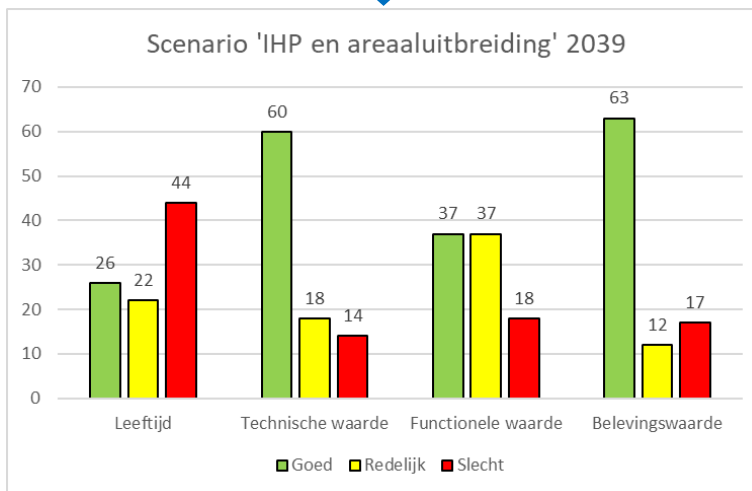
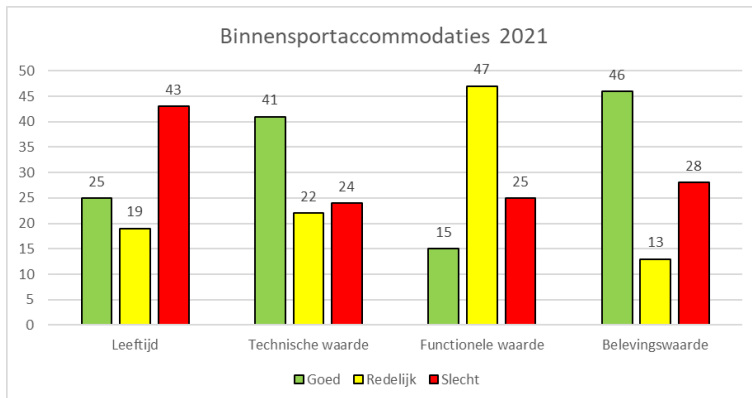
Jaar	School/accommodatie	Maatregel	Investering (indicatief)
2024-2027	Uitbreiding gymzaalcapaciteit	Nieuwbouw	€ 2.500.000,-
2024-2027	Uitbreiding gymzaalcapaciteit	Nieuwbouw	€ 2.500.000,-
2026-2029	Extra sporthal Kardingse	Nieuwbouw	€ 9.000.000,-
2028-2031	Uitbreiding gymzaalcapaciteit	Nieuwbouw	€ 2.500.000,-
2031-2034	Realisatie sporthal Suikerzijde	Nieuwbouw	€ 9.000.000,-
2032-2035	Uitbreiding gymzaalcapaciteit	Nieuwbouw	€ 2.500.000,-

7.4.1 Investerings- en lasten scenario 2

Scenario 2: IHP en areaaluitbreiding leidt in de tijdshorizon van het perspectief ten opzichte van scenario 1 tot een extra indicatieve investeringsomvang van circa € 28 miljoen. De structurele jaarlasten als gevolg van de uitvoering van de maatregelen van scenario 2 nemen toe met circa € 6,5 miljoen.

7.4.2 Kwaliteitsverbetering scenario 2

Aangezien de maatregelen voor de bestaande accommodaties gelijk zijn aan het scenario 'In het spoor van het IHP', zijn de gevolgen voor de kwaliteit van de portefeuille overeenkomstig dit scenario:

7.5 Scenario 3: 'IHP, areaaluitbreiding en consolidatie leeftijd portefeuille'

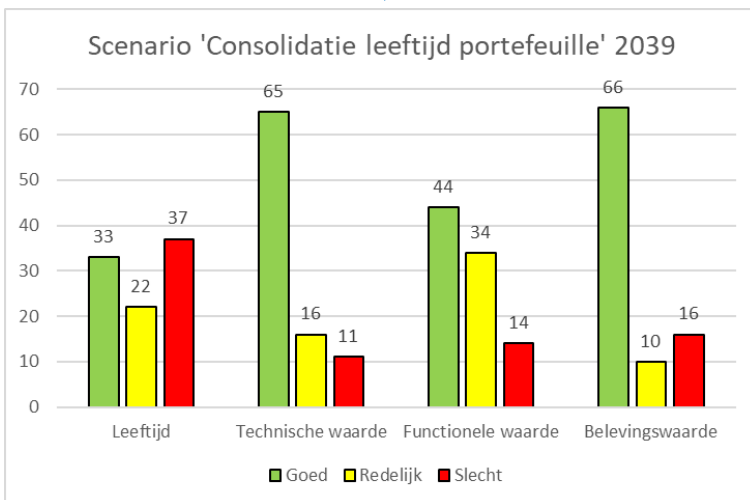
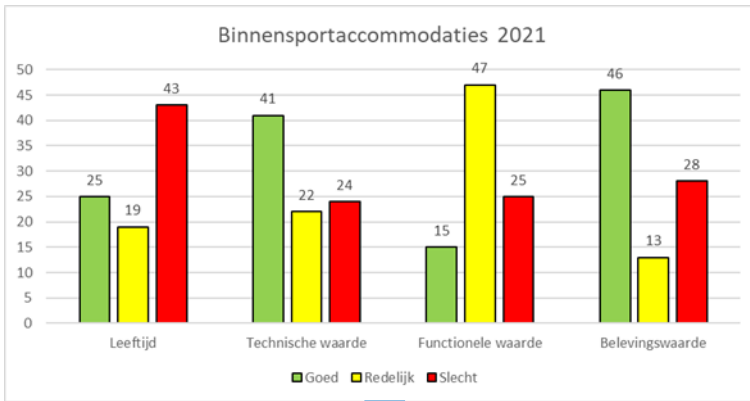
In de eerste twee scenario's worden alleen bestaande binnensportaccommodaties vervangen wanneer deze onderdeel zijn van een in het IHP opgenomen huisvestingsmaatregel. Hierbij vindt nog geen verbetering plaats van de overige gebouwvoorraad. Wanneer er verder geen vervanging plaatsvindt, zal er op termijn een veroudering en verslechtering van de portefeuille plaatsvinden. Daarom is er in scenario 3 van uitgegaan dat de bestaande binnensportaccommodaties, die niet voldoen aan het kwaliteitskader, op termijn moeten worden vervangen, waarbij het uitgangspunt is dat de portefeuille in ieder geval niet verder verouderd. Daarmee wordt voorkomen dat de vervangingsopgave naar de toekomst toe alleen maar groter wordt. Om ervoor te zorgen dat deze gemiddeld op circa 37 jaar blijft, moet jaarlijks gemiddeld ruim 1 accommodatie worden vervangen. Dit leidt tot vervanging van in totaal 24 binnensportaccommodaties.

7.5.1 Investerings en lasten scenario 3

Scenario 3: 'IHP, areaaluitbreiding en consolidatie leeftijd portefeuille' leidt in de tijdshorizon van dit integraal toekomstperspectief tot een indicatieve investeringsomvang van € 119 miljoen, inclusief de kosten van de in paragraaf 7.2 benoemde kwaliteitsimpulsen en investeringen voor renovatie om levensduurverlenging van in stand te houden accommodaties mogelijk te maken. De structurele jaarlasten als gevolg van de uitvoering van de maatregelen nemen toe met € 7,4 miljoen.

7.5.2 Kwaliteitsverbetering scenario 3

De maatregelen die in dit scenario worden uitgevoerd, leiden tot een toename van de functionele en technische kwaliteit en de belevingswaarde van de accommodaties. De gemiddelde leeftijd van de portefeuille is logischerwijs nagenoeg gelijk gebleven.

7.6 Scenario 4: 'IHP, areaaluitbreiding en verjonging portefeuille'

Omdat in de huidige portefeuille bijna de helft van accommodaties ouder is dan 40 jaar en er een aanzienlijke discrepantie is tussen het kwaliteitskader en de kwaliteit van de bestaande portefeuille, is een scenario geschetst waarbij er een verjongingsslag van de portefeuille plaatsvindt. Hiervoor is als uitgangspunt gehanteerd dat alle accommodaties die op dit moment ouder zijn dan 40 jaar de komende 20 jaar worden vervangen. De binnensportaccommodaties die verbonden zijn aan een onderwijsgebouw worden alleen vervangen wanneer het onderwijsgebouw in deze periode ook wordt vervangen. Daarmee zijn er rond 2040 geen 'vrijstaande' binnensportaccommodaties meer die ouder zijn dan 60 jaar.

In dit scenario is sprake van een vervangingstempo van gemiddeld ruim 1,5 accommodatie per jaar. Doordat de relatief oude accommodaties worden vervangen, neemt de gemiddelde leeftijd van de portefeuille aanzienlijk af, tot 32 jaar. In dit scenario worden in totaal 31 bestaande binnensportaccommodaties vervangen.

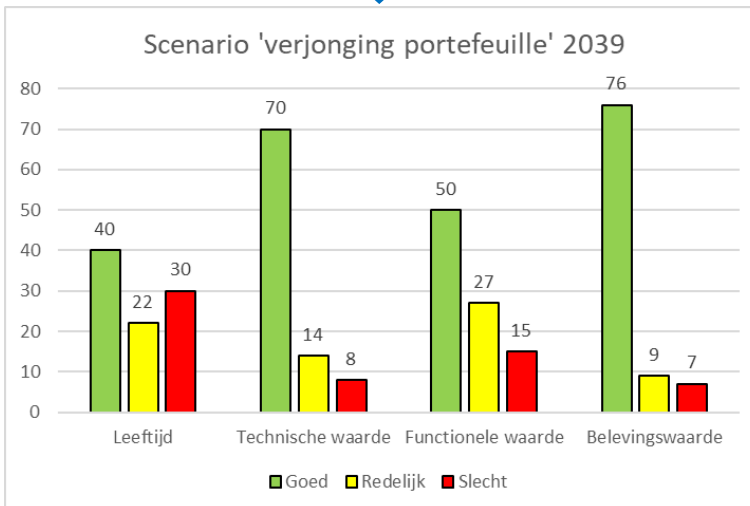
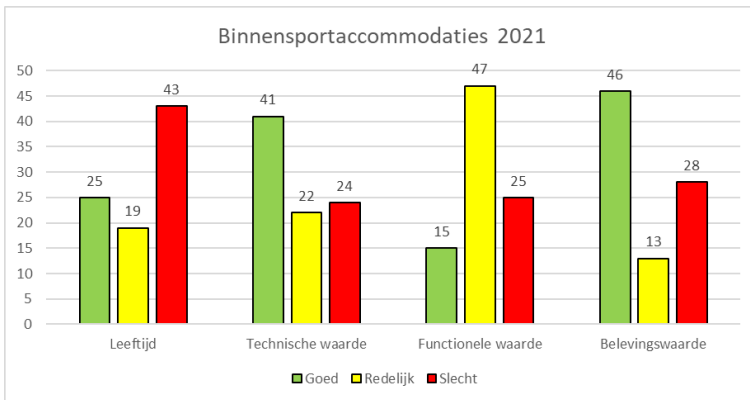

7.6.1 Investerings en lasten scenario 4

Scenario 4: 'IHP, areaaluitbreiding en verjonging portefeuille' leidt in de tijdshorizon van het perspectief tot een indicatieve investeringsomvang van € 143 miljoen, inclusief de kosten van de in paragraaf 7.2 benoemde kwaliteitsimpulsen en investeringen voor renovatie om levensduurverlenging van in stand te houden accommodaties mogelijk te maken. De structurele jaarlasten als gevolg van de uitvoering van de maatregelen nemen toe met € 8,8 miljoen.

7.6.2 Kwaliteitsverbetering scenario 4

De maatregelen die in dit scenario worden uitgevoerd, leiden tot grote verbetering op alle kwaliteitsaspecten van de accommodaties. De gemiddelde leeftijd van de accommodaties neemt aanzienlijk af, tot circa 32 jaar.

7.7 De scenario's in relatie tot de verduurzamingsopgave

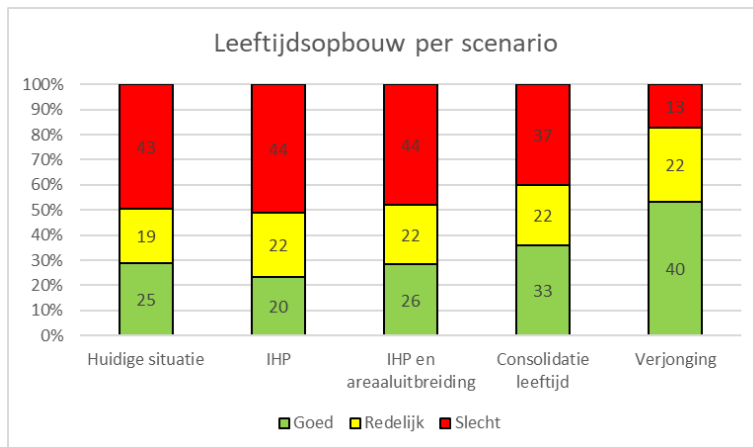
In alle scenario's wordt met de opgenomen vervangingsinvesteringen, de duurzaamheidsdoelstelling dat alle gemeentelijk vastgoed uiterlijk in 2050 CO₂-neutraal is, niet gehaald. Daarom zijn voor alle scenario's voor de accommodaties die in 2050 nog niet zijn vervangen, de indicatieve kosten voor verduurzamingsmaatregelen ingeschat op basis van algemene kostenkengetallen.

De investering die nodig is om de portefeuille 'Paris-proof' te maken verschilt per scenario. Logischerwijs liggen deze kosten hoger naarmate in het scenario minder binnensportaccommodaties worden vervangen. In scenario 1 'In het spoor van het IHP' en scenario 2 'IHP en areaaluitbreiding' bedraagt de indicatieve omvang van de investering circa € 56 miljoen. In scenario 3 'IHP, areaaluitbreiding en consolidatie leeftijd' bedraagt de indicatieve investering in verduurzaming circa € 51 miljoen. In scenario 4 'IHP, areaaluitbreiding en verjonging portefeuille', waarin de vervangingsgraad het hoogste is, bedraagt de investering in verduurzaming circa € 42 miljoen.

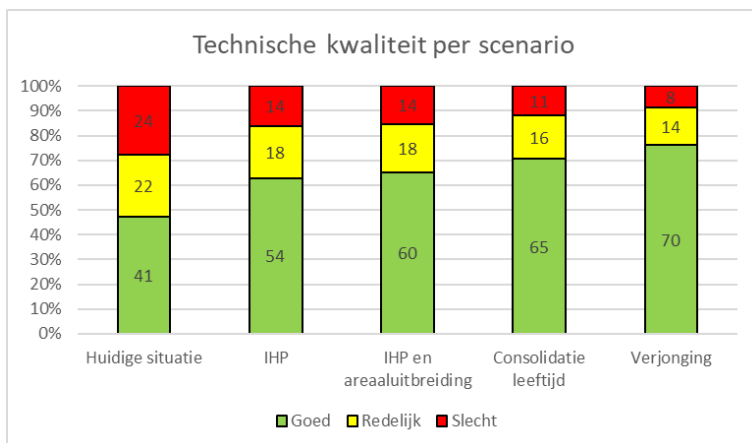
In nader onderzoek moet per binnensportaccommodatie worden bepaald of de duurzaamheidsinvestering rendabel is, of dat mogelijk toch beter kan worden gekozen voor vervanging. Daarbij moet worden meegewogen dat een verduurzamingsmaatregel niet leidt tot een verbetering van de functionele kwaliteit en belevingswaarde, waardoor ook na verduurzaming sprake blijft van een kwalitatief suboptimale accommodatie.

7.8 Resumé en vergelijk scenario's

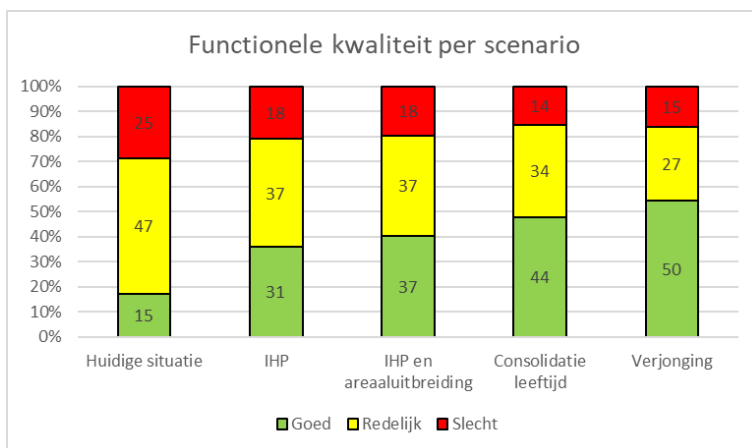
In onderstaande grafieken is per kwaliteitsaspect de impact van de verschillende scenario's nogmaals geordend per aspect weergegeven. De grafieken laten zien dat naarmate de investeringen toenemen de impact op de kwaliteit ook verder toeneemt.

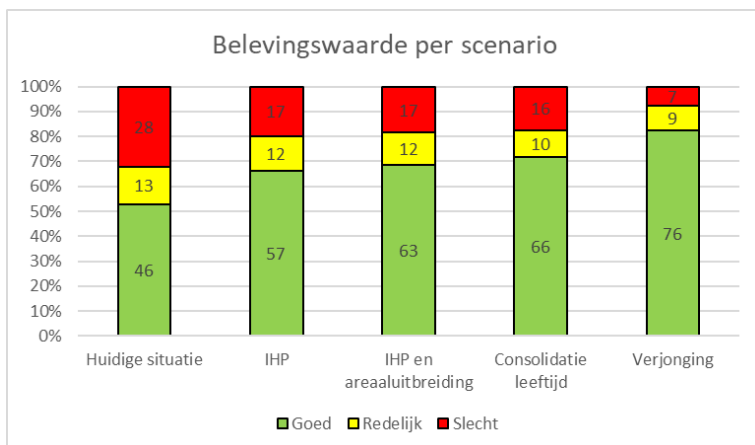
Met betrekking tot de leeftijdsopbouw kan worden geconcludeerd dat de scenario's 'In het spoor van het IHP' en 'IHP en areaaluitbreiding' leiden tot een veroudering van de gemiddelde leeftijd in 2039. Alleen het scenario 'Verjonging portefeuille' leidt tot een verbetering van de leeftijd.

De technische kwaliteit verbetert ten opzichte van de huidige situatie in alle situaties, maar in de scenario's 'IHP', 'IHP en areaaluitbreiding' en 'Consolidatie leeftijd' zijn de verbeteringen beperkt en is er nog een aanzienlijk aantal accommodaties die als redelijk tot slecht worden gezien. Alleen in het scenario 'Verjonging portefeuille' wordt een dussdanige kwaliteitslag gemaakt dat een groot aantal locaties in 2039 ook voldoet aan de in het kwaliteitskader opgenomen eisen met betrekking tot de technische waarde.

Met betrekking tot de functionele kwaliteit is het effect van de maatregelen beperkter. Dit wordt veroorzaakt doordat technische verbeteringen als gevolg van een upgrade of renovatie niet leiden tot een verbetering van de functionele kwaliteit, aangezien de afmetingen van de sportvloer in principe gelijk blijven. Ook in het scenario 'Verjonging portefeuille' is in 2039 nog circa 45 % van de accommodaties redelijk tot slecht.

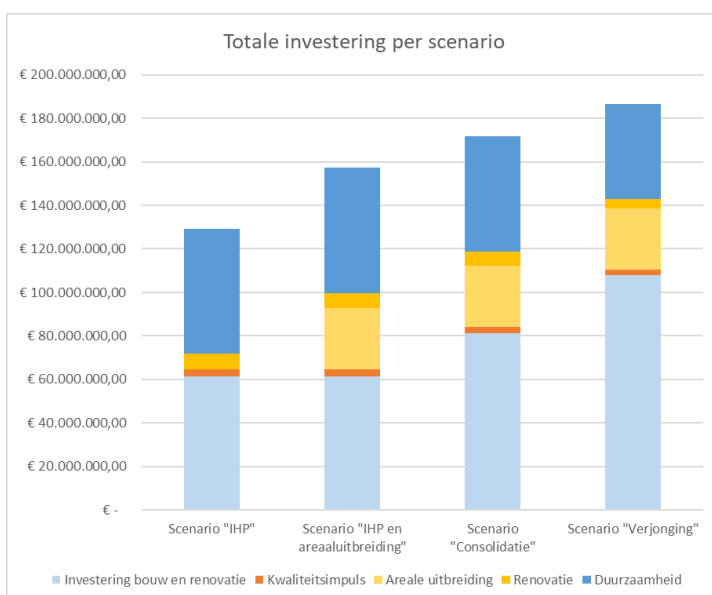

De belevingswaarde verbetert in alle scenario's, maar ook met betrekking tot dit aspect leidt alleen het scenario 'Verjoning portefeuille' tot een portefeuille die voor een groot deel van de accommodaties voldoet aan het kwaliteitskader.

Resumerend kan worden geconcludeerd dat alleen in het scenario 'Verjoning portefeuille' in de periode tot en met 2039 een dusdanige kwaliteitsslag wordt gemaakt, zodat een groot deel van de accommodaties voldoet aan het kwaliteitskader. In de andere scenario's is ook in 2039 nog steeds sprake van een aanzienlijk aantal accommodaties dat redelijk tot slecht scoort op de verschillende aspecten van het kwaliteitskader.

De hoogte van de investeringen neemt logischerwijs met de toename van de vernieuwings- en uitbreidingsopgave per scenario toe van € 72 miljoen in het scenario 'IHP' tot € 143 miljoen in het scenario 'Verjoning portefeuille', leidend tot een toename van de structurele jaarlasten van € 4,8 miljoen tot € 8,9 miljoen.

Om te voldoen aan de doelstelling om in 2050 'Paris-proof' te zijn, zijn additionele duurzaamheidsinvesteringen nodig. Deze investeringen zijn lager naarmate er meer wordt geïnvesteerd in vervanging. De indicatieve omvang van de investering in de verduurzamingsopgave varieert van € 42 miljoen in scenario 4 tot € 56 miljoen in scenario 1 en 2. In de uitwerking van de duurzaamheidsmaatregelen zal per accommodatie moeten worden onderzocht of de investering in verduurzaming zinvol is, of dat vervanging toch een betere optie is.

8. Conclusies

De portefeuille van binnensportaccommodaties in de gemeente Groningen is op leeftijd, de gemiddelde leeftijd is 37 jaar oud. Dit zorgt ervoor dat een groot aantal, voornamelijk oudere gymzalen niet voldoet aan de huidige kwaliteitseisen en -wensen voor bewegingsonderwijs- en binnensportaccommodaties, zoals verwoord in het kwaliteitskader. Dit betekent niet dat de accommodaties in het geheel niet geschikt zijn voor het geven van bewegingsonderwijs, maar dat er naar de toekomst toe wel een grote noodzaak is om maatregelen te treffen om de opbouw van sportief kapitaal door de inwoners van de gemeente Groningen te faciliteren en te stimuleren. Maatregelen die voorkomen dat er verdere veroudering en verslechtering van de kwaliteit van accommodaties optreden. Om deze slag te maken is het noodzakelijk om de komende jaren het tempo om bestaande accommodaties te vernieuwen en te vervangen, te verhogen.

Het tot 2039 alleen uitvoeren van de projecten die onlosmakelijk met het IHP verbonden zijn of ervoor zorgen dat de gemiddelde leeftijd niet verder oploopt, leidt tot een beperkte verbetering. Deze scenario's zorgen er echter niet voor dat de gewenste kwaliteitsslag wordt gemaakt die nodig is om ruimte aan te bieden voor bewegingsonderwijs dat voldoet aan de eisen en wensen van de huidige tijd, in accommodaties die mensen aanspreken en uitnodigen tot sporten. Om deze kwaliteitsslag te maken is een grotere mate van vernieuwing nodig, waarbij daadwerkelijk een verjonging van de portefeuille plaatsvindt.

Met betrekking tot de capaciteit is in de uitgevoerde capaciteitsonderzoeken geconcludeerd dat de huidige portefeuille van binnensportaccommodaties voor een groot gedeelte in de behoefte voorziet, maar hier niet volledig op aansluit. De capaciteit van locaties voor bewegingsonderwijs wordt intensief benut en is de komende jaren nog toereikend. Door groei van het aantal leerlingen in de bestaande wijken en de realisatie van nieuwe basisscholen in de uitbreidingswijken is op langere termijn uitbreiding van capaciteit nodig.

Voor de binnensport is geconcludeerd dat er ruim voldoende gymzalen beschikbaar zijn, maar dat er behoefte is aan meer sporthalcapaciteit. Daarbij is ook de aanwezigheid van een tribune en horeca wenselijk om het mogelijk te maken om een thuisbasis te creëren voor de sportclubs. Een areaaluitbreiding met twee sporthallen is wenselijk. Omdat met de ontwikkeling en realisatie van sporthallen enige jaren gemoeid zijn, wordt, om op korte termijn tegemoet te komen aan de behoefte, nog dit jaar een blaashal gerealiseerd. Naar verwachting wordt in 2023 de sportzaal bij IKC Groenewei (Meerstad) in gebruik genomen. Door de clustering van twee zaaldelen is deze sportzaal breder inzetbaar voor binnensport. Op langere termijn liggen er koppelkansen voor de areaaluitbreiding bij de gebiedsontwikkeling rondom Sportcentrum Kardingse en Suikerzijde. Door de capaciteit zoveel als mogelijk ook in te zetten voor bewegingsonderwijs kan de exploitatie van de voorzieningen worden geoptimaliseerd. Ook kan de clustering van gymzalen tot sportzalen (twee gymzaaldelen) en sporthallen (drie gymzaaldelen) bijdragen aan het beter benutten van de bestaande capaciteit, met name voor trainingen en jeugdwedstrijden. Koppelkansen hiervoor zijn er bij de in het IHP geplande huisvestingsmaatregelen voor het Maartenscollege/GSV en op langere termijn voor het Parcival College.

Wanneer de gemeente optimaal uitvoering wil geven aan de ambities zoals verwoord in de Sport- en Bewegingsvisie 2021+, en het bewegingsonderwijs voor de toekomst wil faciliteren met de binnensportaccommodaties, dan is verjonging van de portefeuille een must. Deze verjongingsopgave gaat gepaard met een forse investering in vervanging en uitbreiding van € 136 miljoen en een toename van de jaarlasten voor de sportaccommodaties van € 7,7 miljoen. Een lager vernieuwingstempo leidt tot minder sportief en sociaal-maatschappelijk resultaat, waarbij de ondergrens ligt bij het consolideren van de huidige leeftijd, om te voorkomen dat de huidige portefeuille niet verder verslechtert. Deze ondergrens gaat nog steeds gepaard met een aanzienlijke investeringsopgave van € 109 miljoen en een toename van de jaarlasten met € 6,3 miljoen.

Bijlage 1: overzicht binnensportaccommodaties

Adres	Naam	Bouwjaar	Aantal zalendelen
Diamantlaan 14	CSG Selion	2013	2
Helper Brink 50	Joseph Haydnschool, locatie Helperbrink	2014	2
Kerklaan 39	Harens Lyceum	2014	1
Helperpark 306	Sporthal Europapark	2017	2
Vondellaan 75	Sporthal de Wiardt	2020	2
De Verbetering 5	De Wingerd	2013	1
Diamantlaan 12	Diamant College RENN4	2014	1
Violenstraat 4	Gymzalen Violenstraat	2014	2
Molukkenstraat 1	Gymzaal Molukkenstraat	2021	1
Slenk 2	Gymzaal Slenk	2012	1
Kluiverboom 1	Gymzalen Kluiverboom	2012	3
Kluiverboom 9	De Kimkiel	2009	1
Kajuit 323	Sporthal Lewenborg	2010	3
Ossehoederstraat 1-17	Gymzaal Ossehoederstraat	2009	1
Goudenregenplein 16	Gymzaal Goudenregenplein	1956	1
Maresiusstraat 22	Gymzaal Mariusstraat	2012	1
Semmelweisstraat 6	Gymzaal Semmelweisstraat	2012	1
Travertijnstraat 2	Bekenkampschool, locatie Travertijn	2017	1
Nieuwe Sint Jansstraat 11	Oude gymzaal Sint jansstraat	1915	1
Nieuwe Sint Jansstraat 11	Nieuwe gymzaal Sint jansstraat	2011	1
Vestdijklaan 1	Gymzaal Vestdijklaan	2014	1
Jaltadaheerd 163	Kentalis Groningen	1981	1
Rijksstraatweg 63A	Kentalis Guyotschool VSO Haren	1985	1
Rijksstraatweg 63B	Kentalis Guyotschool SO Haren	1985	1
Dilgtplein 1	Mytyschool Prins Johan Friso	1983	1
Siersteenlaan 480	Gymzaal Siersteenlaan	1999	1
Sportlaan 3	Sporthal de Tiggelhal	1996	3
Verlengde Lodewijkstraat 7	Gymzaal Verlengde Lodewijkstraat	1991	1
Chopinlaan 2a	Gymzaal Chopinlaan	1983	1
Sweelincklaan 2	Gymzaal Sweelincklaan	2000	1
Sportlaan 3	gymzaal van de Tiggelhal	1996	1
Van Iddekingeweg 140	Montessori Vaklyceum	1993	1
Zuiderweg 70-1	gymzaal van Sporthal Hoogkerk	2001	1
Paterswoldseweg 131	W.A. van Lieflandschool	1992	1
Amkemaheerd 293	Sporthal Beijum	1982	3
Zuiderweg 70-1	Sporthal Hoogkerk	2001	3
Donderslaan 160	Sporthal de Brug	1992	3
Geertsemaweg 3	Scharlakenhof	1991	3
Turfsingel 82	Gymzaal Kruitgracht	1882	1
Jacob van Ruysdaelstraat 73	Gymzaal Adriaan van Ostadestraat	1958	1
Vondelpad 1	Gomarus College Vondelpad	1967	2
Kiel 9	Gymzaal Kiel	1976	1
Vondelpad 2	Gomarus College Vondelpad	1996	1
Woldjerspoorweg 5A	MFC Engelbert	1964	1
Eikenlaan 288	gymzaal van Sporthal Selwerd	2012	1
Ina Boudierplantsoen 9	Kentalis Dr. J. Graafschoon	1983	1
Canadalaan 4	Gymzaal Canadalaan	1966	1
Radiumstraat 150	Sporthal Vinkhuizen	1968	3
Stoepemaheerd 9	Gymzaal Stoepemaheerd	1980	1
J.C. Kapteynlaan 13-1	Gymzaal Kapteynlaan	1958	1
Goudlaan 5	Gymzaal Goudlaan	1972	1
Merwedestraat 41	Widar Vrijeschool	1961	1
Vondellaan 83	Montessori Vaklyceum	1968	1

Adres	Naam	Bouwjaar	Aantal zalendelen
Merwedestraat 45	Parcival College	1958	1
W.F. Hildebrandstraat 15	Gymzaal Garmerwolde	1975	1
Markeweg 17	De Groenenberg	1978	1
Mellenssteeg 18	Gymzaal de Meet	2022	1
Wilgenlaan 1	Bekenkampschool	1979	1
Agaatstraat 16	Gymzaal Agaatstraat	1972	1
Hemsterhuislaan 8	Gymzaal het Buut	1972	1
Distributiestraat 1	Fiduciaschool	1963	1
Reggestraat 1	Parcival College C Gebouw	1967	1
Rijksweg 15	Wijkcentrum De Schakel	1970	1
	W.A. Van Lieflandschool, Locatie		
Bessemoerstraat 6	Bessemoerstraat	1977	1
Hoornsediep 155	Gymzaal Hoornsediep	1964	1
Verzetsstrijderslaan 220	Willem Lodewijk Gymnasium	1969	1
Magnoliastraat 1	Gomarus college het Willem Lodewijk	1975	1
Rummerinkhof 8	Gymzaal Rummerinkhof	1977	1
Celebesstraat 35	De Kleine Wereld Celebesstraat	1936	1
Kapelstraat 11	Gymzaal Thesinge	1950	1
Dobbestraat 17 (Hoofdweg 8)	Dorpshuis de Bongerd	1960	1
Rijksstraatweg 284	Onderwijs Haren - Koninklijke Visio	1974	1
Van Heemskerckstraat 56	Erasmusschool	1975	1
Multatulistraat 169	Gymzaal Multatulistraat	1965	1
Swifter 27	Sportzaal Groenewei	2021	2
Bamshorn 2	Sportzaal de Bam	1968	2
Heerdenpad 8	CSG Wessel Gansfort	1980	2
Admiraal de Ruyterlaan 37	CSG Augustinus Lokaal 1	1956	1
Admiraal de Ruyterlaan 37	CSG Augustinus Lokaal 2	1956	1
B. Kuiperweg 11	Dorpshuis Ten Post	1960	2
Vondelpad 3	Gomarus College Vondelpad	2018	3
Eikenlaan 288	Sporthal Selwerd	1968	3
Melisseweg 2	Gymzalen Melisseweg	1985	3
Eikenlaan 286	Gymzalen Kamerlingh Onnes	1980	3
Hemmenlaan 2	Maartenscollege	1960	1
Hemmenlaan 2	Maartenscollege	2000	2
	De voormalige Th. Hart de Ruyterschool		
Metaallaan 255	(wijkverzamelgebouw Vinkhuizen)	1976	1

Bijlage 2: uitgangspunten berekening investeringen en jaarlasten

Bij de scenario's zijn de onderstaande indicatieve, gemiddelde investerings- en exploitatielasten als uitgangspunt gehanteerd. Afhankelijk van onder andere de specifieke situatie, de locatie en de marktontwikkelingen kunnen de werkelijke investeringen afwijken van deze indicatieve bedragen.

- Voor nieuwbouw van een gymzaal wordt een indicatief investeringsniveau van € 2.500.000,- aangehouden.
- Voor de nieuwbouw van een sportzaal wordt een indicatief investeringsniveau van € 5.000.000,- aangehouden.
- Voor de nieuwbouw van een sporthal met kantine en tribune wordt een indicatief investeringsniveau van € 9.000.000,- aangehouden.
- Waar in het IHP voor een locatie is voorzien in een technische upgrade, is deze maatregel ook toegepast op de bijbehorende binnensportaccommodatie. Deze technische upgrade betreft een opwaardering van het gebouw. Hierbij kan gedacht worden aan o.a. de vervanging van installaties, sanitair en bouwkundige afwerkingen. Hiervoor is gemiddeld circa € 300 per m² aangehouden.
- Voor alle accommodaties die nu ouder dan 20 jaar zijn en waarvoor geen maatregel is voorzien, is in aanvulling op het regulier onderhoud gerekend op een renovatie. Hiervoor is € 300 per m² aangehouden.
- Bij vervanging van bestaande accommodaties worden de nog staande boekwaarden afgeboekt.
- Project-specifieke aanvullende kosten, zoals kosten voor aankoop van grond, sloop en bouwrijp maken zijn buiten beschouwing gelaten.

Alle genoemde bedragen zijn inclusief btw, prijspeil 2021.

De investeringsbedragen zijn gebaseerd op het in paragraaf 3.4 beschreven kwaliteitskader en kwaliteitsniveau dat door de gemeente Groningen wordt gehanteerd voor nieuwbouw en zijn getoetst aan de investeringsbedragen van recente projecten in de gemeente. Daarbij is rekening gehouden met een hoogwaardige (beeld)kwaliteit en installatietechnische voorzieningen die het in beheer mogelijk maken om accommodaties eenvoudig te kunnen verhuren aan sportclubs.

Op basis van de investeringsbedragen en de parameters voor rente en afschrijving zijn de kapitaallasten voor de maatregelen bepaald. Samen met de verschillen tussen de lasten voor oude en nieuwe accommodaties met betrekking tot onderhoud, energie en gebruikerslasten is per scenario bepaald wat de indicatieve toename van de jaarlasten voor de portefeuille van binnensportaccommodaties is (prijspeil 2021):

- stijging exploitatielasten gymzaal (na verrekening opbrengsten zaalhuur): € 8.000,-;
- stijging exploitatielasten sportzaal (na verrekening opbrengsten zaalhuur): € 16.000,-;
- stijging exploitatielasten sporthal (na verrekening opbrengsten zaalhuur): € 32.000,-.

Omdat er voor de gemeentelijke binnensportaccommodaties momenteel een transitie wordt gemaakt van budget gestuurd onderhoud naar planmatig gestuurd onderhoud, is in de scenario's niet gerekend met de werkelijke (geplande) onderhoudslasten, maar met kengetallen gebaseerd op een benchmark.

Voor de berekening van de jaarlasten zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Index bouwkosten: 2,5%
- Stijging eigenaarslasten nieuwbouw ten opzichte van bestaand: 0,82%
- Inflatie lasten: 2,00%
- Afschrijftermijn renovatie: 5 jaar

Voor de kosten voor de kwaliteitsimpulsen moet per accommodatie worden onderzocht of deze kunnen worden afgeschreven, of dat deze als incidentele onderhoudslasten moeten worden genomen. De financiële verordening van de gemeente Groningen stelt strikte voorwaarden voor het al dan niet kunnen activeren van kosten als investering. Wanneer niet aan deze voorwaarden wordt voldaan, moeten kosten als incidentele last worden genomen.